Эхэ найхан нютагаа эб хамта мандуулая!

БУРЯАД УНЭН

192 Гоной декабриин 21-нээ гарана

Бүгэдэ арадай газетэ

1993 ИЮЛЬ 3

Зунай дунда (морин) нарын 19 ЧЕТВЕРГ

Гарагай 5 № 126 (16740) газетын сэн. захилай — 50 мүн., Хялсаэтэ сан

Буряад Республикын Министрнүүдэй Советтэ

Буряад Республикын Министрнүүдэй Советэй эзэлжээ заседани боложе, түрүүн Хяагта хотын экологическа байдалые найжаруулха талаар хэмжээнүүд түхай хуудал зубшэн хэлсэгдэбэ. Хяагтын аймагай захиргаанай гүлваа А. Г. Нечаев тоолобо.

Хяагта хотын олон тоото гэжэ котельнэнүүд болон автотранспорт агаар еэхэр муурулна. Ганса 1992 ондо 8.5 мянган тонно муухай бодоруд агаарта хаягдаа гэжэ тодорхойлогдоо.

Агаар бузарладаг азодой оксид болон тоофон саниарна нормоһоо жэлдээ дунда зоргоор 1.3 дахин дээшүүр байдаг гэжэ шинжэлгээнүүд гэрэлэлэн харуулаа. Хяагта хотын олонхи котельнэнүүд газ сэбэрлэгээ түхэрэлгэнүүдүй юм. Автомобильнуудай мотор Ноо гарадаг газай хорбон хаягаатаг үйгсор хаягдана. Тэндэхи байраануудые дулаалгаар хангажаар харааһан котельнэнүүд баригданагүй гэжэ хэлэгдэбэ.

Хяагтын КЭЧ-эй болон трикотаж эзэрэлгын фаорикын сэбэрлэлгын түхэрэлгэнүүд муугаар хүдэлнэ. Жишээлхэдэ, Хяагтын трикотаж эзэрэлгын фабрикын угаабаринь уһан соо элдэб муухай бодосуудайнь хэмжээн 7—19 дахин үлүү еэ байгаа. 1992 ондо 697 мянган кубическа метр угаабари Хяагта горхон руу хаягдаа һэн. Гэбэшье дээрэ нэрлогдэһэн предприятинүүд сэбэрлэлгын түхэрэлгэнүүдые һэльбэн заһабарилха арга бэдэриэгүй. Канализационно коллектор ходо шахуу эбдэржэ, ажахын хэрэглэмжын уһан урдаг байна.

Хяагта горхоной эрье дээрэ элдэб бог шорой, галдагдаһан нүүрһэнэй үнэһэн гэхэ мэтэ юумэн хаягдана. Тэрэнэй эрье дээрэ аяар 5 котельнэ байдаг.

Мүнөө болотор Хяагта хотын хилэ сүм тодорхойлогдоогүй байһаар. 1990 ондо зохёогдоһон түс хотын генеральна түсэб, тухайлхада, Хяагтын сэрэгэй гарнизоной эзэлдэг газарые хараадаа абагүй. Тиимэһээ газар түхай хуули эбдэгдэнэ. Сэрэгэй частынуud хотын ногоон зоные бог шорой адхаха газар болгожо байнхай. Агаар сэбэр байлгаха талаар ороолдолгын гаргададаггүй дээрэһээ хүн зоной үбшэн хабшанда дайрагдаха ушарнууд олошороо.

Хяагта хотын оршонхи агаарые ариг сэбэр байлгаха тухай асуудалаар республикын финансын министр В. А. Дырхеев, республикын элүүрые хамгаалгын министр В. В. Тармаев, экономикын талаар гүрэнэй комитедэй түрүүлэгшын орлогшо Э. М. Елаев болон бусад үгэ хэлэжэ, һанамжа, дурадхалнуудые оруулһан байна.

Буряад Республикын Министрнүүдэй Советэй зүбшэн хэлсэһэн асуудалаар абтаһан тогтоол соо Хяагта хотын агаарые сэбэр байлгаха талаар дары хэмжээнүүдые абаха талаар Хяагтын районой захиргаанай гүлваа А. Г. Нечаев, Буряад Республикын Экологиин талаар түрүүлэгшэ комитедэй түрүүлэгшэ В. Е. Гулгонов үзэлгалгаа даба. Тиихэдэ Хяагта горхоной эрьедэ байдаг котельнэнүүдые ондоо газарта байлгаһаг болгохо, Хяагта хотые дулаагаар хангаха схемэ баталан, сэбэрлэлгын түхэрэлгэнүүдые заһабарилха, автомобильна харгынуудые Хяагта хотоһоо гадуур барыха тухай тогтоол соо хэлэгдэбэ.

«Россин Федерацин гүйсэдхэлгын засагай тушаалта нюурнуудай харюусалга түхай Россин Федерацин Президентын Зарлигай зарим районуудта, министерствэнүүд болон нөгөөдэлнүүдтэ дүүргэлтые шалгаһан дүнгүүд тухай асуудалые түс заседани дээрэ хаража үзэхэгүй, тогтоолой проект соо заагдаһан дутагдалнуудые усадхаха талаар хэмжээнүүдые абахыень уялгалха гэһэн шиидхэбэри заседани дээрэ абтаба.

Удаань заседани дээрэ Россин Федерацин Президентын дэргэдэхи Буряад Республикын саг үргэлжэ түлөөлэгшэ Н. Н. Крючковой тоосоон шагнагдаба. Саг үргэлжэн түлөөлэгшэ дэлгэрэнгы тоосоо хэбэ. Тэрэнэй хүдэлмэри тухай тоосоое хэлсэлгэдэ республикын Министрнүүдэй Советэй Түрүүлэгшын нөгөдэхи орлогшо В. К. Агалов, Министрнүүдэй Советэй Экономикын талаар гүрэнэй комитедэй түрүүлэгшын орлогшо Э. М. Елаев, Министрнүүдэй Советэй Түрүүлэгшэ В. Б. Сагаанов хаба адаба. Россин Федерацин Президентын дэргэдэмэ саг үргэлжэн түлөөлэгшын хүдэлмэридэ олон дутуу дуидануу дайралдана гээд үгэ хэлэгшэд онсолон тэмдэглээ.

Буряад Республикын Министрнүүдэй Советэй гурбадахи кварталда үнэргэгдэхэ заседаниннуудай түсэб батлагдаба.

ИТАР-ТАСС һүүлэй мэдээсэл

МОСКВА. Эндэ үнэргэгдэһэн россин-американ студентнэрэй конференцидэ хабаадагшадта ба айлшадта Россин Президент Б. Н. Ельцин хандажа, үнэн зүрхэнһөө амаршалаа һэн.

Россин ба Холбоото Штадуудай хоорондохи харилсаануудые шанарай талаар шэнэ хэмжээндэ хүргэһэнэй ашаар нимэ конференци үнэргэгжэ байнат гээ һэн.

Россин ба американ залуушуулай уулзалгануудай һайн заншал болоһониннь, манай хоёр ороной ба арадай харилсаа холбооной таһаршагүй хүби болжо байнаһаньь баярлахаар. Конференцидэ хабаадагшадай һанал бодолдоороо хубаалдажа, уулзажа хөөрэлдэжэ байнаниннь шэнэ бодол мүндэлүүлжэ, ойрын ерээдүйдэ манай арадуудай аша туһада һайн хэрэгүүд болон бэелүүлэгдэхэ байнанда һэжэг түрэнэгүйб гэбэ. Аха үеын хүнүүдэй манай хоёр гүрэнэй хоорондо шэнэ, хани барисаата харилсаануудай үндэһэ һуури таблад байхадань, таанад шэнэ дэлхэйн байшан бодхоохо болонот гэжэ хэлээд, бултанда амжалта хүсөө һэн.

* * *

МОСКВА. Соведүүдэй байшан соо Россин парламентын түрүүлэгшэ Руслан Хасбулатов американ конгрессэй түлөөлэгшэдые хүлеэн абахадаа, ингэтэл Верховно Совет «орон дотор бодото демократи хангана» гэжэ онсолон тэмдэглээ һэн.

Россин дотоодын байдалай асуудалнуудые дайрахадаа, электрэйн эльшэ хүсэнэй нөөсэнүүдтэ мүнгэ һомолжо байһан Виктор Черномырдиной правительствын яруулганууды: найшаажа байһанаа мэдүүлэ. Нимэ хэмжээнүүдэй абтаагүй гээшэ һаань, үнэ сэнгүүд улам еэхэр дээшэлэхэ һэн гэжэ тэрэ хэлэр.

Эдэ үдэрнүүдтэ Кремль соо үнэргэгдэжэ байһан «Конституционно зүблэл түхай хэлэхэ зуураа, тэрэнние зарлаха шухала гэжэ тооло-ногүйб гэбэ. Президент Борис Ельцинэй түрүүлэгэ доро үнэргэгдэдэг Россин Федерацин Конституционно комиссинин хүдэлмэри баһал «түсөбэй еһоор үнэргэгдэнэ» гэжэ хэлээ һэн.

* * *

УЛААН-ҮДЭ. Бюджедһээ гадуурхи жасануудай мүнгэн зөөрин хэр хэрэглэгдэдэг байные Буряад Республикын талаар Россин Федерацин финансын министерствын хинаалта-шалгалтын управлениин хүдэлмэрилөгшэд шалгаһан байгаа. Шалгалтын үедэ зарим нютагуудта еэхэ хазагайралтануд элирүүлэгдээ. Бюджедһээ гадуурхи мүнгэн зөөрние ямар зорилгоор хэрэглэжэ болохоб, ямар юумэндэ хэрэглэжэ болохогүйб гэһэн тодо заабаринь биишье һаань. Баргажанай, Яруунын ба бусад районуудай захиргаануд тэрэ мүнгөөр үнэгэн автомашинануудые худалдажа абаһан байба. Тиихэдэ Северобайкальск хотын. Советскэ. Сэлэмгын. Яруунын районуудай хүтэлээрилөгшэд эн мүнгэнөөр хүдэлмэрилөгшэдтөө салин түлэһэн байба.

Нимэ финансова хазагайралтануудые саашань тоолоя үргэлжолүүлжэ болохо. Шадал багатай хүнүүдые һуудал байдалай талаар хамгаалгада хэрэглэдэхэ еһотой 6 миллион түхэриг мүнгые Муйска ба Ивалгын районуудай захиргаануд баһал өөрсэ янзаар хэрэглэжэ, энэ мүнгөөр гарза хохидолоо ба гаргашаануудаа түлэһэн байба. Зүгөөр Кабанскын районой зөөрнин жасын түрүүлэгшэ эгээл «ухаансар» байгаа гэшэ ха. Тэрэ 60 мянга гаран түхэриг хубинигаа хэрэгтэ гаргашаһан байшоо.

Хинаалта-шалгалтын управлениин хүдэлмэринь дүнгүүд Буряадай правительствын заседани дээрэ зүбшэн хэлсэгдээ һэн. Теэд дүрим хазагайрхулагшад айд гээд лэ һаналаба хаш. Совминан тогтоолоор тэдээндэ ажаглалтануд лэ соносхогдоо юм.

ЧЕЛЯБИНСК. Техническэ физикын Бүхэроссин эрдэм шинжэлэлгын институдай хүдэлмэрилэгшэд митинг үнэргэжэ, ажал ябуулгаань мүнгэн зөөрнин саг соогоо һомологдоогүй байһаа дээрэһээ туршалгын, транспортна ба эльшэ хүсэнэй һалбаринуудай хүдэлмэри зогсоогдохо түйлдаа хүрөө гэжэ мэдүүлээ һэн. Челябинск-70 гэһэн хаамал хотын эльүүрые хамгаалгын ба социальна эмхи зургааануудай ажал ябуулга бирахаяа болижо байна. Май ба июнь нарын салин хүнүүдтэ түлэгдөөгүй.

Институдай статусые хуулинн еһоор баталха, хүдэлмэридэнь мүнгэ һомолдоготой холбоотой асуудалые саг дары шиидхэхэ, июлинн 10 болотор ажалшадта май-июнь нарануудай салин түлэхэ гэһэн эрилтэнүүд табигдаа.

Эдэ эрилтэнүүдэй дүүргэгдээгүй гээшэ һаань, гүрэнэй программануудые бэелүүлхэ, тэрэ тоодо ядерна зэбсэг хэрэгсэлнүүдые хинаха ба усалхаха хүдэлмэри зогсоогдохо болохо хаш.

ЗАНДАН ЖУУГАЙ ДУГАН АРАМНАЙЛАГДАХАНЬ

Эгэтын дасанай дэргэдэ Зандан Жуу бурханай шулуун дуганай барилга түгэсэбэ. Энэ дуганай арамнай июлинн 22-то болохоор соносхогдоно.

Энэ үдэр үглөөнэй 8 сагһаа Зандан Жуу бурхан шэнэ сүмэдөө залагдажа, арамнай үргэлгэн болохо юм. Удэрэй 12 саг болотор арамнайн уншалга үргэлжэлхэ.

12 сагһаа 14 саг болотор уригдаһан үндэр айлшад, ламанар манжа бариха.

Харин 14 сагһаа дасанай урдахи талмай дээрэ найр наадан эхилхэ.

Найр наадан нимэ программатай:

1. Мори урилдаан.
2. Бүхэ барилдаан
3. Концерт, наадан.
4. Һайндэрэй дүн гаргалга.

Удаадахи үдэрынь — июлинн 23-да Майдарнин ба Ганжуурай хоёр хурал нэгэ үдэр соо болохо юм.

Эдэ хуралнуудай түлөө Эгэтэ, Мужыха ба Үлзытэ — гурбан һуурнай хүи зон харюусаха.

Зандан Жуугай сүмын арамнайда холын газар нютагуудһаа римбүүшэнүүд, үндэр зиндаата ламанар, республикын ба аймагай дарганар, түлөөлэгшэд уригданхай.

Тиимэһээ аймагай зон жиндагууд, айл бүлэнэр энэ еэхэ хэрэггэ хабаадалсажа, туһа нэмэрсэ оруулжа, мүнгэ зөөрсэр туһалха бэзэ гэжэ хүлеэнэбди.

Яруунын һүзэгтэнэй бүлгэмэй гэшүүд.

СОНОСХОЛ

Байгша оной июнинн 10-11-нэй үдэрнүүдтэ Ойхон арал дээрэ Еэ тайлган болжо үнгэрөө гээд улад зондо мэдээсэ һэмди.

Мүнөө монгол угсаата арадуудай эртэ урда сагһаа хойшо шүтэдэг Бархан баабайдаа мүргэжэ, буряад арадай, ерээдүйн үетэнэй саашадаа һайн һайхан ажаһуухын тула зүрхэ сэдьхэлээ арюудхан сагаарууллха, эхэ нютагайнгаа бурхад-эзэдтэ мүргэжэ хандаха саг хүрэжэ ерэбэл даа.

Тиимэһээ урид хэлсэгдэһэнэй еһоор, **Хурамхаанай аймагай Бархан нютагта байгша оной июлинн 10-да тус Тайлга** тахилган үнэргэгдэхэ байна гээд эмхидхэлэй комитет бүхы һүзэгтэндэ мэдээсэнэ.

Үргэл үргэхэеэ нимэ адресаар ерэхыетнай гуйнабди:

Улаан-Удэ, Каландаришвилиин үйлсэ. 23, 62-дохи, 67-дохи кабинедүүд.

ТЕЛЕФОНУУД: 2-69-58; 2-55-97.

БУРЯАД ОРОНОЙ алдар солото хүбүүдэй нэгэн — баатар томо бэсэрээ, гаһар хүсөөрөө холо саагуур мэдээжэ болоһон барилдаашан, спортын мастер Илья Гармаев дүрэ буляалдалгын барилдаагаар СССР болон Росси соогуураа алдаршаһан намтартай. Улаан-Удын гарнизоной спортын клубай барилдаашадай ахалагша тренер зунай найр нааданда республикынгаа оло дахин чемпион болохоо гадна, зунай найр наадануудта оло дахин илалта туйлаһан юм. Сурхарбаанай найр наадануудта шалгардаг. Энэ жэлдэ зунай найр наадануудай абарга бүхын нэрэ солодо наймадахяа хүртэбэ.

Буряад Республикын 70 жэлэй ойдо зорюулагдаһан Сурхарбаан тухай тоосоонтой мүнөөдэрэй дугаараймнай дүрбэдэхи хуудаһанда танилцагты.

«Сагаан алтаяа» сэбэрээр суглуулая!

ШАГНАЛ

Хэлхэ холбооной түхэрэлгэнүүдые хүгжөөхэ талаар гаһьяатай байһанайнь түлөө республикын Верховно Советэй Президиум 1993 оной июнин 22-ой Зарлигаар Буряад Республикын Аюулгүйе хамгаалгын министерствын сэдэлгэнин начальник Анатолий Николаевичта «Буряад Республикын гаһьяата инженер» гэһэн хүндэтэ нэрэ зэргэ олгобо гэбэ.

* * *

Хэлхэ холбооной талаар гаһьяатай байһанайнь түлөө Верховно Советэй Президиум 1993 оной июнин 22-ой Зарлигаар **«Буряад Республикын хэлхэ холбооной гаһьяата хүдэлмэрилэгшэ»** гэһэн хүндэтэ нэрэ зэргэ олгобо гэбэ:

Падалка Юрий Даниловичта — Буряад Республикын Аюулгүйе сахилгын министерствын подразделениин ахамад инженер.

Ошоров Михаил Дашеевичта — Ахын линейно-техническэ участогай ахалагша электромеханик.

* * *

Багшалха, эрдэм шинжэлэгын талаар гаһьяатай байһанайнь түлөө республикын Верховно Советэй Президиум 1993 оной июнин 22-ой Зарлигаар **«Буряад Республикын эрдэмэй гаһьяата ажал ябуулагша»** гэһэн хүндэтэ нэрэ зэргэ олгобо гэбэ:

Анахин Владимир Дмитриевичтэ — Доржи Банзаровай нэрэмжэтэ Буряадай үндэснэй багшанарай институдай кафедрые даагша, техническэ эрдэмэй кандидат.

Шагдуров Максим Жамсарановичта — Буряадай хүдөө ажахын институдай доцент, хүдөө ажахын эрдэмэй кандидат.

* * *

Физическэ культура ба спортые хүгжөөлгэдэ гаһьяатай байһанайнь түлөө республикын Верховно Советэй Президиум 1993 оной июнин 22-ой Зарлигаар **«Буряад Республикын физическэ культурын гаһьяата хүдэлмэрилэгшэ»** гэһэн хүндэтэ нэрэ зэргэ олгобо гэбэ:

Ботхолов Валерий Николаевичта — Хорнин районой Төгөлдын хүүгэдэй спортын һургуулиин директор,

Будаев Цырен-Доржо Сыреновичтэ — Түнхэнэй районой Түнхэнэй хүүгэдэй спортын һургуулиин багша.

Дмитриев Роберт Петровичто — Хорнин районой Улаан-Одоной дунда һургуулиин багша.

Цыдыпов Мунко Содномовичто — спортын мэргэжэл дээшэлүүлхэ һургуулиин ахамад тренер.

* * *

Барилгын талаар гаһьяатай байһанайнь үнэ удаа саг соо ороолдосотойгоор хүдэлмэрилөөнэйнь түлөө «Ремстрой» кооперативай түрүүлэгшэ **Фалк** Игорь Владимировичта **«Буряад Республикын гаһьяата барилгачин»** гэһэн хүндэтэ нэрэ зэргэ олгобо.

ШАГДАРТАНЬ АНХАРХА БОЛОНХОЙ

Урда жилнүүдтэ хонидойнгоо нооһо түргэн саг соо ханшалжа абаха гэжэ ажахы бүхэн ороолдог байһан ааб даа. Нимэ түргөөөр ханшалһан нооһоной шанар тухай тогтоһоной дэмыдэ хаш. Шадабари багатай, дүй дүршэлгүй хайшалагшадай ажалһаа һайн шанар хүлеэһэнэйшье саһал үлүү. Шанар тухай юунда хэлэнэбши гэхэдэ, нэйн шанартайгаар хайшалагдажа тушаагда

Дэлгүүрэй харилсаан: бодото байдал, хараа шэглэлнүүд

I. ЭД ЗӨӨРИИН ЭЛДЭБ ТҮХЭЛ ТУХАЙ

Гүрэн соомнай байһан бүхы эд зөөриин болон үйлэдбэриин хэрэгсэлнүүдэй 90 гаран процентнь гүрэндэ мэдэлтэй томо-томо предприятинуудай гаргадаг продукци болоно гээшэ. Энэ эд зөөри гүрэн түрын байһан зандаа үлэхэ юм гү, али үмсэлэгдэжэ, томо-томо хүрэигэтэнэй, капиталистнуудай мэдэлдэ үгтэхэ юм гү?

«Алинииншье байг, хамаагүй» гэһэн һанамжанууд олон. Теэд би энэ асуудалаар ондоо үзэл баримталха байнаб, Нэгэдэхеэр, экономикын зарим һалбаринуудта гүрэнэй мэдэлэй үйлэдбэринүүд үлэхэ юм аабза. Обществын захиран зөөнхилхо арга замһаа мултарха һанаатай байһаниинь ойлгосотой, гэбэшье гүрэн түрын мэдэлэй эд зөөригүй амидархань хүндэл даа. Зүгөөр түрэнэй зөөриин хэмжээн, дэлгэрэл тад ондоо болохо ёһотой, ондоогоор хэлэбэл — ороной экономикын һалбаринуудта гүрэнэй эд зөөриин монопольно эрхэ байдал болюулагдаха жэшээтэй.

Нүгөө талаһаа, гүрэнэй эд зөөри эдлэлгэ хадаа хизаалагдаһан, бага хэмжээнэй эд зөөриин харилсаан гээшэ. Нимэ харилсаан дүүрэн эрхэтэ дэлгүүрые үргэн дэбжүүлхэдэ хэрэгтэй хүн түс бүридэ тудан тааруулһан эд зөөри эдлэлгын шадал хүсэ үгэжэ шадахагүй байна. Эд бараа үйлэдбэрилэгшэдэй эд зөөриин ёһото эзэд болоходо, гансал энэ ушарта дэлгүүр лабтай хүсэндөө орохо бшуу.

Хоёрдохёор, үмсэ тухай хэлэхэ болоо һаа, тэрэмнай экономикын багашаг һалбаринуудта боломжотой ха гү даа гэжэ һанагдана. Худалдаа наймаанай, эдеэ хоол үйлэдбэриин зарим һалбаринуудта — багахан предприятинуудта, хүдөө нютагуудта — таряашадай болон фермернүүдэй ажахынуудта бүри яахашье аргагүй хубиин үмсэтэнэй ёһоор ашаглагдаха байна. Тингэбэшье үмсэдэ зөөри эдлэлгэ манай общество дотор өөдөө, үлүү ехээр тобойжо гарахагүй бэзэ гэжэ һанагдана.

Россин харьяата газар дээрэ оршодог эд зөөриин саашанхи хуби заяан тухай дурдахадаа, эрдэмтэд болон засаг зүтгээнай албатан гурбан хараа шэглэл баримталха юм. Нэгэдэхи бүлэгэй түлөөлэгшэд гүрэнэй мэдэлдэ мүнөө болотор байһан эд зөөриие ехэ-ехэ алта мүнгэтэй зондо, шэнээр һэргэн мандаһан томо-томо хүрэнгэтэндэ худалдан үгэхэ гэлсэнэ. Хоёрдохи бүлэгэй эрдэмтэд эд зөөриие шэнээр, бүри ондоогоор нингэмшэлхэ, мантан ехэ предприятинуудэ дээрэ оршоһон үйлэдбэриин хэрэгсэлнүүдые ажаллажа байһан хүн бүхэнэй хубитаяа оруулалсаһаарнь, хамтаруулагдаһан хубита эд зөөри болгохо тухай ородоно. (Иимэ шэглэл тухай ородоор хэлэхэдэ, «коллективно-долевая собственность» гэхэ байна). Гурбадахи бүлэгэйхид хуушанай үзэд баримталгаяа алданагүй, Тэдэнэр эд зөөри, үйлэдбэриин хэрэгсэлнүүд хадаа гүрэн түрын мэдэлдэ бүхыдөө байхань болтогой гэлдэнэ, мүнөөнэй хатуу һамаргаан сагта гүрэнэй бүхэли томо зөөриин һандархаяа һанаа һаань, дахин тэрэниие һэргэхэ, тиин энэ зөөриие гүрэнэй зүгһөө «дээрэһээ» томилогдоһон үйлэдбэриин дарганар эрхилэг гээд бүтүү шуулядна.

Хоёрдохи талын үзэлые би баримталха байнаб. Хамтаруулагдаһан-хубита ёһоор тогтоһон эд зөөри хадаа мүнөө болотор манай орондо байһан улас ниитын, гүрэнэй гү, али нүгөө талаһаа, радикал үзэлтэнэй номнодог ганса амин хубиин, тус бүриин эд зөөри эдлэлгэдэ ороходоо яаха аргагүй һайн байха.

Хамтаруулагдаһан - хубита эд зөөри, сэхэнь хэлэбэл, үмсэлүүлэгдэһэн зөөриһөө ондоошье бэшэ, харин тэрэнэй акционернэ яаза түхэл болоно. «Акционериэ» гэһэн үгэмнай хадаа хари хэлэнһээ бүрнэдшалхада, «хубинуудаа ниилүүлһэн», «хуби хубяараа нэгэдэһэн» гэһэн удхатай. Нютагай зондо, гол түлэб хүдөөгэй һаһажаал зондо, «элсүүлэлгын хуби», «мүнгэеэ ниилүүлхэ», иланга-яа «цайда орохо» гэһэн үгэнүүд ойлгосотой байна хаш. Хэрбээ хамтын эд зөөри сооһоо хүнэй өөрынгөө пай абажа шадахагүй, өөрынгөө акци худалдаха эрхэгүй байгаа болболнь, манай үмэнэ тэрэд урдань ушардаг улас ниитын (үнэн дээрээ хэнэйшье бэшэ) эд зөөри—нэрэеэ хэды хубилгаашье һаа—гаража ерэхэ байнал даа. Хэрбээ эд зөөри үйлэдбэрилэгшэдэй өөһэдөө акционериүд болоод байгаа һаань, акционернэ ёһоор эд зөөри эдлэлгын үмэнэ хүниие мүлжэхэ ябадал огто байхагүй, Тэрэнһээ байтагай бүри саашаа болохо бүреэ ажал эрхилэлгэ эд зөөри эдлэлгэ хоёр ниилэн нэгэдэхэ гэһэн номнол дүүрэн бэелүүлэгдэмээр болою.

Дээдын засагай эрхэ баримталагшад ажалша зоной эд зөөриие дала гаран жэл соо ашаг үрэеэ хариулжа шадаагүй «хамтын зөөри» гээд лэ таһалгаягүй нэрлэнэ. Энэмнай гушаад онуудта болоһон совет коллективизациин нуралгые ажалтан зоной эрхэ түгэс эд зөөритэй сэхэ холбохоёо һанаһан ороллолго бэшэ гү?

Ажалша коллективэй олзо ажахын хубаагдашагүй онсо зөөри болохо бэшэ, харин коллективэй гэшүүн бүхэнэй хубиин зөөри гээд тоологдоно. Тинхэлээрээ «хамтаруулагдаһан-хубита зөөри» гэһэн үгэ «хамтын (хамтын хубаагдашагүй) зөөри» гэһэн ойлгосотой удхаараа адли бэшэ байна. Үйлэдбэридэ хүдэлһэн хүн бүхэн хамтын зөөри эдлэлгэдэ өөрынгөө хубяар ороходоо, ёһото эзэдэй нэгэн болоодхино. Тэрэ хубинь өөрынь ажалай бүтээсэнээ, мүн баһа мүнтэнэй, үмсэлэлгын бусад татабари түлбэриһөө бүридэнэ. Зөөри эдлэгшын олзо тэрэнэй үмсын зүйлэй тоо хэмжээнэй, мүн шанарай талаһаа дулдыдана. Тинхэлээрээ ажалша хүн бүхэн зөөриин эзэн болоходоо, энээхэн зөөриеэ бүри ехэ болгохомни гэжэ ороллохо байна бшуу. Хамтаруулагдаһан - хубита зөөритэ үйлэдбэри дээрэ хүн бүхэн хоёр үүрэг дүүргэнэ. Нэгэдхеэр, тэрэ зөөриин эзэн болоод жэлдээ хэһэн ажалай дүнгөөр ехэ гэшэн дивиденд абаха байна. Хоёрдохёор, тэрэ үйлэдбэри дээрэ хүдэлһэн зандаа үлөо. Шадалайнгаа зэргээр ажал хэжэ, һара бүриин салин абаха.

Хүдэлмэришэнэй зөөри эдлэлгэ ашаг үрэгүй гэһэн һанамжа тушаа боложо үзэе. Югославида энэ бодол иланга-яа дэлгэрэнхэй нэн бэзэ. Үнэн дээрээ Югославида хүдэлмэришэд, үйлэдбэри ударидагшад хэзээдэшье ёһотой эд зөөри эдлэгшэд байгаагүй юм. Эд зөөри эдлэхэ юридическэ хуули ёһо гансал гүрэн түрэдэ байгаа. Тинхэлээрээ зөөри арьбажуулха гэһэн урма түлхисэ огто үгы болоо. Үйлэдбэриин жасануудые һэльбэн шэнэдхэлгэ туһай хэншье һанаагаа сехээр табихаяа болёо. Ажалтан зон өөһэдөө эд зөөри эдлэхэшье, өөһэдыгөө хүтэлбэрилхэшье эрхэгүй зандаа үлөо. Жэшээнь, ажалша коллективэ хүн зониие шэнээр хүдэлмэридэ абаха, ажалһаа сүлөөлхэ өөрын эрхэгүй байшоо.

Зарим эрдэмтэдэй хэлэдэгэй ёһоор, ажалша зоной эд зөөриеэ бэе дээрээ даажа абалга үрэ дүнгүй, тэдэнэр бухы алта мүнгээ, капиталаа гамнангүй гаргашалхаяа, эдихэеэ һанана. Тинхэлээрээ үйлэдбэриин жасануудые шэнэдхэхэ, тэдэнэй бүтээсэ дээшэлүүлхэ һанаан, ороллолго огто байхагүй гэлсэхэшье зон ушарна. Россин харьяата газар дээрэ бии боложо байһан, мүн хари гүрэнүүдтэшье дээрэ дурсагдаһан предприятинуудай үйлэ, хэрэгүүд эдэ үгэнүүдые баталан ашаһа баримталхагүй байна. Жэшээнь, «Вешки», «Мовен», «Мосфуринтура» гэхэ мэтэ Россин предприятинууд аргагүй ехэ ашаг үрэ харуулна.

Ажалша эдлэдэ үгтэдэг салин хадаа предприятинии бухы гаргашын 20 процентһээ үлэнэгүй. Ажал хэдэг зон өөһэдөө зөөриин эзэд болоходоо, ажахынгаа мүнгэн сангай журамда, үйлэдбэриин жасануудые шэнэдхэхэ хэрэгтэ, үйлэдэһэн юумэнэйнгоо шанарта аргагүй ехэ анхарал табина. Эдэ предприятинууд Америкэ, Финляндиэ, Италиэ гэхэ мэтэ хари гүрэнүүдэй урьһаламжа үгэгшэдэй анхарал яаха аргагүй татана. Нэйн үрэ дүн харуулаагүй-һаа, гадаадын ехэ капиталай дура татахамнай эзэтэй ха юм даа. Ажалша зоной мэдэлдэ байһан шэнэ предприятинин директорнүүдэй совет акци барихда байһан хүдэлмэришэдэй, алба хаагшадай ашаг эрхэ сахина. Тинхэдээ тэдэнэр эгээл таарамжатай мэргэжэлтэдые энэ советдэ һунгаха байна. Директорнүүдэй совет, нүгөө талаһаа, бэрхэ ударидагшадые, менеджернүүдые хүлһэлэн табина.

Эд зөөриин эзэн болон хара хүдэлмэришэн гэжэ хоёр тад ондоо янзын шапар бэедээ шэнгээһэн хүн эдэ бүгэдые бэелүүлхэ арга тай. Хэрбээ хүлһэншэ хүдэлмэришэнэй юрэл салин абахамни гэжэ оролдоо һаа, зөөриин эзэн болоһон хүдэлмэришэн үйлэдбэриеэ хайшан гэжэ шэнэдхэхэб, ажахынгаа мүнгэ һангые хайшан гээд нэмээхэб гэжэ һанаагаа зобоно. Хүдэлмэришэ хүн ажахын, предприятиин эзэдэй нэгэн болоходоо, салин хүлһэнһөө амаараа дивиденд гэжэ шэнэ ашаг оролготой болоодхино. Ажалаа хаяжа бүһалгаа хэхэ, салин нэмээхэ гэһэн ямаршье үндэнэ баримтагүй эрилтэнүүдые табиха шалтагаан үгы болохо байна. Салин хүлһэнэй жасые арьбалжа байбал, үйлэдбэриингоо хүгжэлтэй жасые улам саашань арьбажуулха, һайн шанартай продукци гаргаха, ерээдүйн сагта ажахынгаа олзо (уламжалан дивиденд) бүри дээшэлүүлхэ арга боломжо үргэдхэ жэшээтэй.

Ц. ЧОЙРОПОВ,
Зүүн Сибириин технологическа институтай багша.

(Эхин. Түгэсхэлынь хожом гараха).

ҮНИ БОЛООО ДААА. Таби гаран жэлэй саана, Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай бүри урда тээ. амгалан тэнюун сагта Тураасгай, Могсохон, Үлзыт нютагуудай бүлэг үхибүүд эндэ түрүүшынхеэ нээгдһэн Сагаан-Нуурай эхин һүргуулинин нэгэдэхи класта ороогшо бэлэйбди.

Заримамнай һүргуулида орохо һаһанһаа үнэршөһэн, арбаадтаншье үхибүүд байгаа. Мүнөө һанахадам, түрүүшын партада эгээл томо болоһон Тушинов Аншат, Цырендоржиева Янжима, тингээд саашаа Галданов Николай (Жамба), Санжижапов Даша-Доржо, Дашицыреновa Дыжит, мун Жигмитдоржиев Дугар, Бумтуева Бальжидма гээд лэ һүргуш һэмди. Бүлтыень тоолохо аргагүй. Тэдээн сос дундашагуур партада Цыденжапова Цыренбал гэжэ нүлсэгэрхэн түхэреон шарайтай, ягаа улаахан хасартай, жэгдэхэн дун сагаан шүдэеэ харуулан энеэбхилдэг басаган һүргуша һэн ха.

Жэргэй гоё саг байгаал даа. Һүргуулинингаа хэшээлэй һүүлдэ лаптаа сохижо гү, али Тураасгайн урдахи улаан элһэн соо дай хэжэ наадахаш. Түрүүшынхеэ үзэг холбожо, уншажа, бэшэжэ, тоо бодожо һүргаһан һүргуулине, түрүүшынгээ дуратай багшанарые, үетэн нүхэдөө мартаха аалши?

Мүнөө энэ һүргуулини һууриншье харагдадагүй. Гушаад жэлэй саана, Ворошиловай болон Молотовой нэрэмжэтэ колхозуудай хамтархада, Тураасгайн зон Могсохон руу зөөжэ, тосхон, һүргуулишье хуу тиишэ абаашагдаа һэн.

Суггаа һураһан нүхэдөө һанахадам, мүнөө нилээд олониинь үгы даа. Амиды мэндэ ябаашадшье хуул үбгэд, хүгшэд гэхээр, буурал толгойтой болонхой ябагшабди.

Тээмэндэ нютагаараа ябахадаа суггаа һураһан, үелжэшье ябаһан үүри (сасуутан, могой жэлтэй зомди) Цыренбал Аюшеевнатай уулзажа, эдир залуу наһаяа, үетэн нүхэдөө дурсан һанажа, удаан хөөрэлдөө бэлэйбди.

Цыренбал багаһаа урин зөөлөхэн зантай, ходол дулааханаар энеэбхилжэ ябадаг басаган байһан гэжэ дээрэ дурдаа һэм. Нэгэтэншье тэрэнэй сухалдажа, хүнөөр тар-тур гэлдэжэ, хэлэ ама гаргажа байхыень харахагүйш. Залуу ябахадаа, тэрэниие шоглон һагад:

— Ши, Цыренбал, сухалдажа шададаг хүн гүш, али үгы гү? Нигэжэ ходол энеэхэдэжэ ябахадашни эрэшүүл дахаад һаланагүй ааб даа — гэхэдэш, тэрэ ташаганаса энеэгээд, нигэжэ хэлэхэ:

— Юундэ сухалдахагүй хүнбиб. Сухалдаа аабзаб. Хорхой шабхайншье ойроо хүрэхэдэ, годигоноо байгша гүбэ.

Нимэ зохидхон зантай, шэг шарайгаар хүнһөө дутахагүй басаганда яахадань эрэ хүнэй нэрэ — Цыренбал гэжэ нэрэ үгөө юм? Ямар нэгэ гоёхон — Сэсэгмаа гү, али Дарнима, ядахын сагта Янжимашье гээд нэрэ үгэхэеэ яагааб гэжэ заримандаа һанахаш. Теэд нимэ эридхэнээр соностодог нэрэтэйшье һаа, Цыренбал эхэнэрэй, эхэ хүнэй һайхан абари зан, энэрхы зөөлэн сэдьхэлые хэзээдэшье алдаагүй ябадаг, Тинимэһээ хүн һайхан, муухай нэрээрэ бэшэ, анхаһайнгаа табисуурраар, хүнэй түрэмгий зан абаряар, өөрын сэдьхэл бэлдэсэрсэ, ухаагаарая зөөлө хүндэтэй ябадаг шуу даа.

Энэмнай багаһаа хоншоо ажабайдалай хүнэн бэшэ эрхэ байдалда өөдөө болоһон хүн. Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай шэрүүн хатуу жэлнүүдтэ манай үетэн һүргуулида һураха аргагүй, эдир бага наһанһаа колхозой хамаг хүндэ хүдэлмэридэ ехошуулгаа адли хүдэлһэниинь эзэлэ. Жэшээнь, бидэ Могсохонай үхибүүд 7—8 модоной гэзарта, Тураасгайн һүргуулида ошожо һураха аргагүй, тиишэ абажа ошохо хүнэйэ хооллүй, үмдэхэ ёһоор хубсаһаньегүй болоходоо олонхимнай һуралсалаа орхижо баагай болоо бэлэй. Ядахын сагта заваруухын талха, торинсотой хилээмээр таһалдахагүйгоо хаража, олон хүбүүд, басагад тарлан

Һайн хүн тухай хөөр

СЭБЭР СЭДЬХЭ

ажалай бригадын стандэ байраар байжа хүдэлэгшэ һэмди.

ТЭРЭЭН шэнги Цыренбал Цыденжаповашье (Сагаадайн гээд ябадаг) баһал түрэл Ворошиловай нэрэмжэтэ колхоздоо бүри багаһаа хойшо үетэн нүхэдөөрөө мори унажа, хабарынь борной шэрэдэг, морин анзаһаар газар хахалдаг, зуниинь үбһэ хүрэлгада, намарынь таряа сохилгодо, үбэлынь модо бэлэдхэлгэдэ нилээд лэ ябадаг байһан ааб даа.

— Һүүлдэнь эжыгээ хоншоноор хүдэлдэг болохоодошь, олон жэлдэ хажуудань ажаллааб. Биш гансахан эхээ дахажа, эсэгэгүйгөөр өөдөө болоһон хүйтэн, хялуунние яһала үзэһэн хүн аабзаб. Хаанашье, ямаршье ажал хэхэдээ хэды хүндэ, бэрхэтэйшье һаань, «тамын амитад тамадаа жаргалтан» гэдэгтэл, уйдажа, уруу дуруу боложо ябагшагүй һэмди. Дуугаа дуулалдаад лэ, энеэлдээд, хүхилдоод лэ ябаа гүбши. Эдир залуу наһандаа хүн зобоһон тулинаһаашье мэдэхэгүй, ямар нэгэ этигэл наидалтай ябадаг гээшэ. Харин мүнөө үхибүүднай, аша гушанарнай манай эдлээгүй жаргалые эдлэхэ бэлэ гэжэ найдахада. баһа юун болоно байна гээшэб, гайхахаар, — гэжэ Цыренбал Аюшеевна һанаата болонгёор хэлэнэ.

— Теэд шамда гомдохо, голхорхо үндэһэн үгы бэшэ гү? Үхибүүдшни хуу томонууд болоо. Гэр бүлэ боложо түбхинэнхэй. Ашанаршни олон, — гэхэдэмни, тэрэ энеэбхилээд, нигэжэ нэмэнэ:

— Бурханай хайраар, орон нютагай үргэмжөөр, эхын буянгаар, зон нүхэдэйшье дэмжэлгэ, түһаламжаар яһала һайн һүүнэ гээшэ аабзабди. Биш гансаараа найман үхибүү оодэнь болгоһон хүн гээшэб. Дуулаһан байгаа ёһотойш. Хорёод наһандаа хадамда гараад, үхибүүдтэй болоһоной һүүлдэ удаан һуугаагүй һалаа һэмди. Тинмэл хубн заяатай хүн байгаа бэзэб. Мүнөө болоһон хойно шаналаадшье яахаб. Нигэзд нэгэл наһан үнгэрөө.

Нэгэ нүхэртэй наһаараа ханилжа һууха хубн заяаник. Цырен-Дондо сохоной дунда һу багшална. Эгэз ба ма басаганиинь болоо — Аша, эгэнэрш болооб? — гэжэ Цыренбал баһал эн лэнэ:

— 21 үхибүү Намтаяа мүнөө таб нар, зээнэрни байн гуулини тарахада, гэрээр дүүрэшэхэ жэ обоорхо бэ Олон байна һураш ха юмбиби.

Минии эжы энэ тай үнинһөө хойшо байдаг. Тинмэнээ хондэм, тэдэнэй аргагүй магтажа

— Энэ Сагаадайн үүд ямар бэрхэн гээшэб! Гайхалтай мэдэегүй бэйтар х нинь агсаад лэ барижархиха юм. Х горэй торхо Улаан-Удэ. Хажэ абаашажа табяа эжы олзуурхаһан. юм.

— Зарим айлан илангаяа хүүүд. шье байгаад, тним гаар ажалша бэрх доггүйл. Хайшан гаха, хүмүүжүүлхэ нии үхибүүд нимэ нүүд байнаб? — гэж хадам. Цыренбал

— Багаһаань эдэ хуулаад лэ ажалд Хүбүүд, басагадни хи, дүрбэдэхи клас жа байхаһаа хойш намтаяа ябажа, үб шалсадаг, хурялсал гаа юм. Үхибүүд дахаад ажал хэжэ даа һайн лэ даа. Э са эхынгээ тухаш хые харана, юумэн бэлэхэнээр олдодогг хүлһэ гаргангүй бүтэхэгүй гэжэ бшуу.

Нимэл үнэр баяр эетэй, ажалша бүлэ нютагта ажаһуудаг, лын гол һудал һайн тээшэнь залаг лүүлжэ байдаг хүн Цыренбал Аюшеевна

М. НАМЖИ
Хэжэнгын аймагай Могсохоной совхоз.

ХОЛЫН ЭГЭДХЭН

МОНГОЛ Х
БАЗАР БАРА

халэнүүдые шу-
артэ сагһаа һаа
өөр гол шэглэлтэй
йна.
хеэр, XIII эуун
хилһэн Энэдхэг бо-
дөөо үндэһэтэй эуу-
шэглэл хадаа мон
бэшэгэй хэрэглэл
), тэрэнэй үсоохэн
үрэнүүдэй тайлба-
аарлаһан байдаг.
өөр. XIX эуун
эхилһэн грек болон
ундэһэтэй баруунаа
монгол хэлэ бэшэ-
ой (теори), тэрэнэй
ын асуудалнуудаар,
гол түлэб хиль-
аарлаһан байдаг.
охи эуун жэлэй тү-
хахадһаа Базар Б
онгол хэлэнүүдые
дэ шэнэ
байна Энэ шэлэ
лгын болбосороолгэ
ри) хэрэглэл (прак-
өөрые нэгэдүүлэл
э һүргаал гэжэ нэр-
йдаг (ородоор ор-
учение о мон
теории и практике
культуры). Энэ
ёһоор, нэгэ һаа.
эг гээшые гансахан
удэй хоорондоо х
бодолоо андалдахи-
глэгдэхыень ашаг-
шэ, үгы һаа, гансаа-
бэшэгэй байгуулга
эгэ бэшэ, харин эдэ
Олон байна һураш-
ска хэрэглэлгын ажа
ска хүдэлмэрий
ажал (теоретическ
) хөөрые нэгэ
уулжа, хэлэ бэш
ашадань хүгжөөх
ки гэһэн заабари бо-

һүргаалынь гэнэ
ороһон эүйл бэш
тэрэ үеын бодото
ндэһэтэй юм.
зуунай эхинд
одой түрүү
бисхалай болоходо
хашалта дэрэ
бага, ехэ арадуудай
шэг һэргээхэ, һүр-
удые нээжэ, үхибү-
элхи хэлэ бэшэгтэй
бага-сагашье һаа.
болоһон байна. Эгэл
дашарамдуулан. Ба-
радин монгол хэл
лата бэшэг тааруу-
ожо, тэрэниие дэ
ябадал эхилһэн
Теэд тэрэ үеэ
хала хэрэг бэелүүл-

ЭХ
ШАТА
ЛИРУ

9 ондо республиканска
едэй нээгдэхэ, тера
нэй, эсэстэ Буряад Р
бин болоо гэжэ тоол
медицинын эрдэмэй
абьяата врач Софья

7 ондо эндокринологи
д орон соогоо эмнэ
тодическа түбинь б
ционар 80 оротой.
эй — 10, хирургин
жэ терапевт нед
лог үбшэнтэдые үзэн
окринологин түбто
унда 11 врач, эмнэл
рилэгшэд, эхин шатн
ретэй түс коллектив
ай бин болоһон түрүү
н таһагта 28 жэлэй
ила Агеевна Попова
тр-эндокринолог Надеж
таһагта 25 жэлэй түрэ
клиническэ ординатур
дай педиатрическэ
ан юм. Терапиин таһ
стра Гаврила Анатол
нуудаа дүүргэдэг.
ряад Республикын г
кандидат Владимир
ринологин диспансер
ндэ түрүүнын өөрөө
инын эрдэмэй кандид
нов 25 жэлэй дэдэ
лэй туршада үе
ргрургин таһагта ахал
, декурна медицинск
Гаранина хорооод
раторине даагша, Б
эй түс албанда сээн
лэ эды саг соо Л.
Мүнөө үедэ лабора
хэгдэдэг, Шуһа абаа
хойно «Эксан» тухэ
хойлоодхидог.
одажетно-страховой мед
медицинскэ туһалам
нтэдые нэмэжэлхын
р 1991 онһоо респуб
харай диабедээр, эн
убшэлэгшэдэй тоо
рай диабедээр мүнөө
ний түб бүүгы үбшэ
хангана. Үбшэлэй б
рай диабедээр үбшэ
ц-ручануулаар хаг
хэрэглэгдэдэг и
өөрын инсулиний үг
ороууудһаа валютаа
удаар нэшүүлэн ара
үлэгдэнэ. Тэрэниилэн
, эмшэлэлгын фи
хэрэглэгдэнэ. Байг
лай доройтолгоһоо
ураай булшархайн үб
рачнуудэндокринологи
та гаражэ 20 гаран
мическэ зоб һэргыл
элиүүлхэ ябадал
нүүдые уншана, х
эндс

ҮЛҮҮ ОЛЗО АБАЖА БАЙҺААР...

Байгша оной түрүүшын кварталда республикын 42 предприятида манай комитедэй түлөөлэгшэд шалгалта үнгэргэһэн байна. Сэнгүүдэй талаар гүрэнэй журам 85 предприятида хазагайруулагдаа гэжэ элирүүлэгдээ һэн.

Шалгалтануудай дүнгөөр 81069,4 мянган тухэригэй яла элдэб предприятинуудта тохогдоо.

Илангаяа промышленна предприятинууд сэнгүүдые оло дахин хазагайруулна гэжэ эли. Олзо абалгые хэмлээ үлүүдүүлбэшье, бюджедтэ энээнһээ хубита оруулаагүй, мүн сүлөө сэнгүүдээр үлүүсэ дашуурална хадаа сэнгүүдые хазагайруулгын шалтагаанууд болоно.

Онсолбол, Улаан-Удын спиртзавод байгша оной түрүүшын кварталда олзо абалгын хэмжээс үлүүдүүлжэ, 484,9 мянган тухэригэй нэмэлтэ олзо абаа.

«Теплоприбор» завод хуряагдадаг оронуудые, ажаһуудалда хэрэгтэй приборнуудые гаргадаг тула предприяти - монополистнуудай тоодо ородог юм. 1992 оной август һараһаа эндэ продукцин сэн хэдэ дахин дээшэлүүлэгдэбэшье, тусхай гуримаар мэдээсэгдэдэггүй, сонносхогдологгүй байгаа. Сүлөө сэнгүүдые нигэжэ хэрэглэнэй ашаар 4070,1 мянган тухэригэй хуули буса олзо абтаа бшуу.

Акционернэ «Нарин сэмбын мануфактура» гэһэн бүлгэмдэ эгээл нимэ баримтануу ушарна. Үнгэрһэн жэлэй февраль һарада предприяти-монополистнуудай тоодо оруулагдабашье, нооһоной сэнгэй дээшэлүүлэгдэһэн тухай мэдээсэгүй. Нимэ хазагайруулга хэһэнэйнь түлөө предприятиһаа 15 миллион тухэриг абтаа юм.

Улаан-Удын «Кристалл» завод спирт худалдахадаа, хэрэглэгшэдһээ 30.40,5 мянган тухэриг үлүү абаа. Гэхэһээ гадна «Женьшеневая», «Кедровая» гэһэн үндэнай түлөө үлүү мүнгэ абахадаа, 1551 мянган тухэриг мүнгэ хуули бусаар заводойхид абаһан болоно.

Байгша оной январиин 2-ой байдалаар, олон предприятинуудта эд бараанай-материальна нөөсэнүүдэй үнэ сэн саг соогоо харагдажа үзэгдөөгүй юм.

Акционернэ «Нарин сэмбын мануфактура» бүлгэмэйхид шэнэ сэнгүүдһээ уламжалан бүрилдэһэн мүнгэ бюджедтэ саг соонь оруулаагүй түлөө 141 168 мянган тухэригэй яла түлэхэ баатай болобо, Мүн лэ «Кристалл» завод—39,6 мянган, гарай дурасхаалта бэлэгүүдэй завод —120, авиапредприяти — 2999,5 мянган тухэригэй ялада унаа.

Зарим предприятинуудта «хүнгэн» олзо абахын тула продукциин өөрынь үнэ сэн тушаа гаргашыень ехээр табидаг юм.

Улаан-Удын нефтебазын худалмэрилэгшэд шэнгэн түлишын дундуур зэргын сэнгүүдые гаргахадаа, эгээл бага сэнгүүдээр үлэһэн бензин хараадаа абангүй орхёо. Уламжалан 6557,2 мянган тухэригэй үлүү олзо абтаһан байна.

«Бурятнефтепродукт» нэгэдэлдэ республикын Министрнүүдэй Соведэй зүбшөөлөөр үнгэрһэн жэлэй ноябрь һарада нэгэ тонно шэнгэн түлишэдэ 3386 мянган тухэригэй нэмэлтэ тогтоогдоһон юм. Тинхэдэ бухыдөө 270 мянган тонно шэнгэн түлишэ бии байгаа. Гэхэ зуура, Сэнгүүдэй талаар манай комитет нимэ нэмэлтэ буруушаа-һан юм гээд тэмдэглэлтэй.

Энэ баримтаар шалгалта үнгэргэһэнэй, тус нэгэдэлэйхид шэнгэн түлишын сэн шэнээр хаража үзөөгүй, транспортна гаргашануудые үндэһэгүйгөөр дээшэлүүлһэн, мүн өөһэдынгөө хэрэглэмжэдэ хямда бензин тогтооһон ушарһаа эсэсэй эсэстэ сэнгынь 2 784 400 тухэригөөр дээшэлүүлэгдэһэн байгаа. Гурбан һарын туршада 1676,7 мянган тухэригэй олзо хуули бусаар абтаа юм.

Россин Федерацин Сэнгүүдэй талаар комитедэй даабаряар Улаан-Удын авиапредприятида шалгалта хэгдээ. Авиабиледдүүдтэ бронь хэһэнэй түлөө түлөөһые эндэхи худалмэрилэгшэд хэмһээ үлүүгээр абажа байгаа. Нимэ аргаар байрынгаа түлөө арендэ түлөөһэсэ «бүгдэхэ» аргаяа олоо бшуу. Бухыдөө 115,3 мянган тухэригөөр ехэ мүнгэ «хармаанлаа» гээшэ.

Зүүн Сибириин түмэр замай Улаан-Удын зайн галаар хангалгын дистанци зайн галай тарифуудые тоолон гаргахадаа, предприяти, эмхинүүдһээ 2508,8 мянган тухэриг хуули бусаар абаһан байна.

Мысовойн зайн галаар хангалгын дистанци мүн лэ предприяти, эмхинүүдһээ хэмһээ үлүү түлөөһэ абажа, аяар 8 миллион тухэриг хуули бусаар өөһэдынгөө предприятиин тоосоото счёдто оруулба. Энэнь элирүүлэгдэхэдээ, яла мүнгэн зохихо бюджедүүдтэ татан абтаа.

Худалдаа наймаанай предприятинуудые шалгаад үзэхэдэ, олонхинь нэгэ-хоёр дахин абтаха үлүү олзын түлөө нэмэлтэ сэн бүриишье дээшэлүүлнэ гэжэ элирбэ. Тинхэ зуураа олон эд бараан хэрэглэгшэдтэ хүрэхынгөө урда хамжаалагшадай гар соогуур гарана, сэнгынь нигэжэ хэдэ дахин ургана.

Манай комитедэй гарга-һан тусхай заабариие хазагайруулан, промышленно-коммерческэ «Сильный Союз» гэһэн компани арадай үргэн хэрэглэлэй эд бараа худалдахадаа, 32-һоо 88 процент хүрэтэр хангалгын нэмэлтэ хэбэ. Гэхэһээ гадна архи худалдахадаа, тус компани тогтоогдоһон янзаар орбойдоол 10 процент нэмэлтэ хэхэ һаа, 33-һаа 115 процент хүрэтэр хэһэн байна. Нигэжэ 1691,4 мянган тухэригэй үлүү олзо абтаа.

Худалдаа наймаанай-коммерческэ «Дева», «Эра», «Алаир» түбүүд, «Бурводмелиорация» нэгэдэл мүн лэ хуули буса нэмэлтэнүүдые һайса хэжэ, олзо олоо.

«Янтарь» магазинайхид оптово сэнгүүдтэ сүлөө нэмэлтэ хэрэглэжэ, 9 миллион тухэригөөр олзотоо.

Бүхыдөө коммерческо-комиссионно магазинууд хуули бусаар олзо абалга 36 мянган тухэригтэ хүрөө гээд тодорхойлмоор. Цициканай проднаб, Баунтын, Хударинн райпонууд эд бараа, эдеэ хоол худалдахадаа, үнэ сэн үндэһэгүйгөөр баһал нэмээгээ. Илангаяа архиин зүйлнүүдые худалдагшад үлүү ехээр үбэршэлдэг байна. Тиимэһээ манай комитет 25 предприятиһаа 1,9 миллион тухэриг абаха гэһэн шиндхэбэри гаргаа юм. Тэрэ тоодо «Дэлгүүр», «Тайга» гэһэн бага предприятинуудые, «Судостроитель» гэһэн кооператив, Солдатский һууриндахи 1-дэхи магазинние дурдалтай.

Үнэ сэнгүүдэй һула табигдажа байһан сагта гүрэнэй зүгһөө сэнгүүдэй гурмые шалгаха, хинаха ябадал ямар бэрхэшээлтэйб гэбэл, бии байгаа нормативна актнууд соо үнэ сэнгүүдые хазагайруулһанай түлөө харюусалга гүйсэд хараалгдагүй юм. Эд зөөриин элдэб түхэлөөр ажал ябуулгаяа эрхилдэг предприятинууд документнүүдээ саг соонь бүридхэжэ үгэнэгүй. Үгышье һаа, эдэ документнүүдээ нюуха гү, али худал мэдээсэл бэшэжэ бүридхэхые оролдоно.

Ушар нимэһээ манай комитет сэнгүүдэй талаар гүрэнэй журам хазагайруулагшадта хэһээлтэ хэмжээнүүдые шангадахын тула мүнөө энэ талаар бии байгаа документнүүдтэ зарим тэды хубилалта оруулха хэрэгтэй гэжэ тоолоно.

З. ЛУБСАНОВА,
республикын сэнгүүдэй талаар комитедэй түрүүлэгшый орлогшо.

Мүнгэн тоотой, зөөри эзэтэй

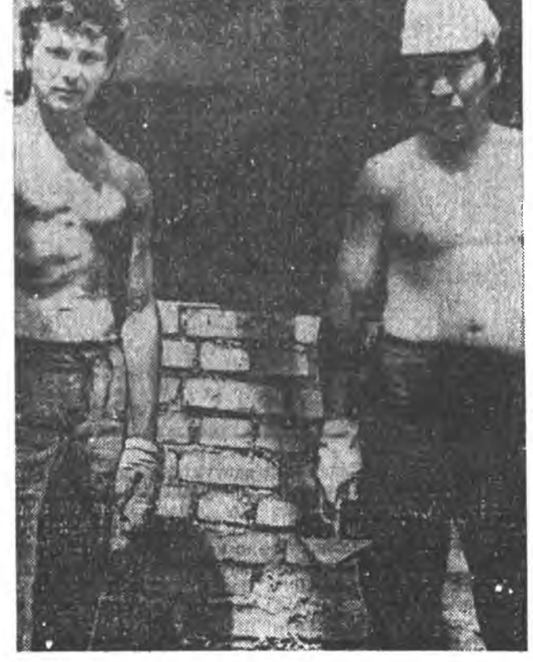

Барилга-хабсаралгын 7-дохи управленин 1-дэхи участогай В. Б. Бадмаевай бригадын худэлмэришэд предприяти дотороо хододоо түрүүшүүлэй зэргэдэ тоологдодог.

Худэлмэрилхэдоо абьяастай, бригадынгаа амжалтада эгээл ехэ хубитаяа оруулдаг хүнүүднай гэхэдэ, шулуушад Николай Александрович Савельев, Сергей Михайлович Кузнецов, Петр Валентинович Попов, Серенад Нургалиевич Хафизов гэгшэд болоно гээд бригадир Валерий Биликтуевич нэрлээ һэн.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: шулуушад Н. Савельев, С. Кузнецов хоёр.

Т. НИМБУЕВАЙ фото.

СУДЬЯНАР ОЛОН БОЛОБО

Дэлгүүрэй харилсаануудай бүри дэлгэржэ, Россин Федерацин шэнэ хуулита документнүүдэй олошоржод байхада, Буряад Республикын Дээдэ арбитражна сүүдэй ажал ехэ болоо гээд ойлгосотой, Предприятинуудай бан

ХОЛЫН ХАРААТАЙГААР НЭГЭДХЭН ХҮГЖӨӨХЭ ГЭБЭЛ...

МОНГОЛ ХЭЛЭНҮҮДЫЕ ШУДАЛАЛГАДА БАЗАР БАРАДИНАЙ ОРУУЛЛАН ХУБИТАНЬ

Монгол хэлэнүүдые шудалга өртэ сагhаа hаяр хоор хоёр гол шэглэлтэй ан байна.

Гэдэхээр, XIII зуун эхилhэн Энэдхэг болон Түбэдhөө үндэhэтэй зуу(зуг) шэглэл хадаа монхэлэ бэшэгэй хэрэглэл (така), тэрэнэй үсөөхэн дүримүүдэй тайлбаризаалаhан байдаг.

Дэрдохёор. XIX зуун эхилhэн грек болон үндэhэтэй баруунай монгол хэлэ бэшэгэй (теори), тэрэнэй дүлгын асуудалнуудаар, хэлэ гол түлэб хэлэ дизаарлаhан байдаг.

Дорондох зуун жалэй түрүын хахадhаа Базар Баранин монгол хэлэнүүдые шэглэдэ шэнэ шэглэл оhаhан байна. Энэ шэглэлэй болбосролые (теори) хэрэглэл (практика) хоёрые нэгэдүүлэн хэлэ hургаал гэжэ нэрлэн байдаг (ородоор ортохада: учение о монаршской теории и практике ной культуры). Энэ гаалай ёhоор, нэгэ hаа, бэшэг гээшые гансахан дүнүүдэй хоорондох хаяха, бодолоо андалдахахэрэглэгдэхыень ашаглаhэ, үгы hаа, гансаа хэлэ бэшэгэй байгуулга хэлэхэ бэшэ, харин адаые — хэрэглэлгын ажал ктическа худэлмэрин гой ажал (теоретическэ ажалта), хоёрые нэгэн ө ябуулжа, хэлэ бэшэг саашадань хүгжөөхэ ойбди гэhэн заабари бо-

Энэ hургаалынь гэнтэ гойдо ороhон эүйл бэшэ, ин тэрэ үеын бодото талhаа үндэhэтэй юм. Орохи зуунай эхиндэ б ондо ородой түрүүн хубисхалай болоходо, алта хашалта доро hан бага, ехэ арадуудай ө бэшэг hэргээхэ, hургнуудые нээнэ, үхибүүн турэлхи хэлэ бэшэгтэнь гаа бага-сагашье hаа, гай болоhон байна. Энэ гээн дашарамдуулан, Баранин монгол хэлэ лата бэшэг таарууулан, зохёожо, тэрэниие дэлгүулхэ ябадал эхилhэн хэгэй. Тэд тэрэ үеэ шухала хэрэг бэелүүлгүй байжа, яhала ябажа байна; харин халха болон буриад залуушуулые, **«хаана, үглөө, халуун»** гэхэ мэтын орондо **«хамнгаа, үрлэгээ, халагуун»** гэхэ мэтэ олон тоото үгэнүүдые зүбөөр бэшэжэ hургаха гээшэ нилээдгүй хүшэр асуудал болохо байна. Үзэглэжэ, уншажа hураашье hаа, хуушан хэлэ бэшэг дээрэ оорынгөө бодол бэшэжэ hураха гээшэ мунөөнэй үхибүүдтэ нилээд түбэгтэй ажал байха болоне. Энэ мэтые hайн бодожо үзэнгүй, нигээд хуушандаа орохо тухай яриллаан ямар лэ ааб?

Харин hургашадай дураар зарим hургуулинуудта хуушан хэлэ бэшэгэй хэшэлнүүдые гү, али кружогуудые эмхидхэжэ, алибаа хуушанай ном hудар, бэшэг саарhа уншадаг болгоходо таарамжатай. Тэдэ hургашад соohоо түүхэ, зохёол гэхэ мэтэ шэнжэлэгшэд болохо бэлигтэй зон гаража болохо ха юм.

Хоёрдохёор, шэнэ лата үзэгтэ орохо үедэ, шэнэ бэшэгэй хэлэнэй тогтонихо үедэ, тон таарамжатай байдал байгаа юм: Хоца Намсараевай «Цыремпил», «Нэгэтэ hүнн» гэhэн туужануд, «Аламжа мэргэн», «Харалтуур хаан» гэhэн үльгэрнүүдэй найруулгануud. Цыденжаб Дондубоной «Хиртэhэн hара», «Брынзын саниха» гэhэн туужануud, «Үбгэн Нэhэжэнэй мэргэн» гэhэн үльгэрэйнь найруулга. Баваасан Абидуевай онтохонуud, Цыден Галсановай шулэгүүд болон бусад олон суута зохёолнуудые лата үзэг дээрэ үхи хүбүүдтэ эхилээд, үбгэд, хүгшэд хүрэтэр үдэр hүнигүй hонирхон уншажа, шэнэ бэшэгэйнгээ хэлэндэ хэды түргөөр hураа, дурлаа гээшэ hэм. Элитэ эрдэмтын үүсхэлээр, суута зохёолшодые номуудаар, бүгэдэ зоной хүсэлөөр зоригжон нэгэлэгэй ашаар шэнэ лата бэшэгэй хэлэн богонихон саг соо тогтонижоhон бэлэй.

Гурбадахяар, Базар Баранин дэдхэйн сэхэнхи хэлэнүүдтэ хэрэглэгдэжэ байдалата үзэгые шэнэ бэшэгэй хэлэндэ тааруулхадаа, хуушан 123 үзэгэй гү, али үсын, 36 ород үзэгэй ороhо ородоол 27 үзэгтэй абаа-ха гү, али алфавит хэжэ, таараха бэшэгэй дүримүүдые, зохёожо, яриланай хэлэндэ тааруулаа бэлэй. **Хэрбээ мунөө үедэ Буриад Республика гү, али Буриад Улас, Монгол Улас Үбэр-Монголой өөртөө засаха орон гурбан соёл болбосоролоо, хэлэ бэшэгээ холын хараатайгаар нэгэдхэн хүгжөөхэсэ hанаа hаа, Базар Баранинай лата хэлэ бэшэгтэ оробол, эгээ таарамжатай бэлэй.** Нэгэ хэл бэшэгтэй байгаа hаа, али алиндаа хэлэгдэhэн номуудаа уншажа, hонирхон хужарлаха, hургуулидаа үзэхэ hудариуудаа хэрэглэлсэхэ) аргатай болохо, түүхэ болон соёлой, гэнэрэл болон болбосоролойнгоо харилсаа hайкаруулха hэн бэлэйбди. Энэ асуудал зүбшэн хэлсэбэл- бололтой мэтэ hанагдана.

Дүрбэдэхеэр, Б. Баранин шэнэ лата үзэгтэ орожо, шэнэ бэшэгэй хэлэ зохёоходоо, хуушан хэлэ бэшэгэй олон зуун жэлэй саана зохёогоhон хобээрэ) байhан дээрhээ, яриланай хэлэнhээ яаха аргагүй холодоhон, шэнэ үеын олон түмэн үргажа ябда залуушуулые hургахада айхабтар ехэ саг гээхэ, орео, хүшэр болоhыень хараада абаhан бэлэй. Шэнэ латада ороходоо, урда заагдаhан тад ондоо мунөөнэй үгүүлбэрлэгэй үгэнүүдhээ байха, бухы удаан аялгануудаа зохилдолой болон хамаадалай элдэб заалгатанууд гэхэ мэтэ олон тоото зүйлнүүдые мунөөнэйнь үгүүлбэридэ оруулан бэшэжэ, уншахада ойлгосотой, оорынгоо бодол найруулан бэшэхэдэ гүймгэ, hургуулида, заахада бэлэн болоhон байна.

Базар Баранинан үүсхэлээр монгол арадуудай хэлэ бэшэгэй, соёл болбосоролэй хүгжэлтэдэ нэмэ ехэ түйлалгануудан бэелүүлгдээд байтарнь, 1937—1938 онуудай хардалга гүрдэлэй үедэ лата үзэг бэшэг тухай худал хуурмаг «шүүмжэлэл» хэгдэжэ, hүүлэй hүүлдэ болоулагдаа hэн.

Тиигэ яабашье, профессор Базар Баранинай монгол хэлэнүүдые шэнжэлhэн, тэрэнэй бэлигэй болон яриланай хэлэнүүдые, онол болон хэрэглэлэй талаар hогэдүүлэн ябуулха тухай hургаалан ашаар мунөөнэй монгол хэлэнүүдэй харилсан hэргээгдэхэ тухай асуудал табигдажа, саашанхи хүгжэлтэрэнь холын хараа нээнэ. Энэ хадаа монгол хэлэнүүдые шудалалгада Базар Баранинай оруулhан сэгнэшэгүй хубитань болоно.

Д. ДОРЖИЕВ.
Бурятский багшанарай институтай доцент.

Шажан мүргэлэй түүхэhээ

БОДХИДХАРМЫН ХЭРЭГ

Чань-буддизм бии болгоhон хүн гээд суурхаhан Бодхидхарма тухай нэгэшье ном гү, али статья ород хэлэн дээрэ гаргагдаагүй юм. Тэрэнэй ута наhан тухай ямар нэгэ тон тодо мэдээн бии гэжэ хэлэхэ хүн үгы. Харин энэ хүн хадаа хэhэн хэрэгүүдэйнгээ, бухы наhанайнгаа хэмжээгээр манай онсо анхаран татамаар, бодото гэгээн хүн байгаа гээд онсолхо шухала.

ТЭРЭНЭЙ НЭРЭ

Бодхидхарма хадаа Энэдхэг ородой эгээл эрдэм мэдэсэ ехэтэй багша-аскет байhан юм. Яагаашье hаа, тэрэнэй нэрэ мянга гаран жэл дабан, манда ерээ. Энэ нэрэнь орёо удхатай, хоёр хубиhаа бүридэнэ. Түрүүшынь хубиhан—«бодхи» хадаа санскрит хэлэн дээрэhээ «hэрилгэ» гээд оршуулагдана. Харин хоёрдохи хубиhынь—«дхарма» хадаа «хуули» «үнэн зүб зам», «шанар», «абари зан» гээд оршуулагдадаг байха юм.

Нихэдээ чань-буддизмын эхин hуури табигшын нэрэ үндэр дээрэ удха шанартай байhанаараа анхаран татаха. Юуб гэхэдэ, буддизмын hургаалай үндэhэлхэ удхатан хоёр үгэhоо нэрэнь бүридлэнэ бшуу. Бодхидхармые Хитадта Дамо (бухы дээрэнь Нути-Дамо), Япондо—Дадума (бухы дээрэнь Ботад-Дадума), Солонгосто—Далма гээд алдаршаhан, Бодхидхармын ажабайдалай гол удхань хадаа тэрэнэй hургаалан нангин hанхан гол мүн гэжэ энэдэ онсолоhон тэмдэглэхэ хэрэгтэй.

«Түлеэ» бэлдэжэ байhан хүнэй гарнууд эсэдэг, ажал хэхэ шадалынь хизаартай байдаг—гээд, Чжань-Цзы гэжэ даосска hургаалай ном соо бэшэгдэнэ. Зүгоор гал посожол байдаг. Тэрэ хизаартай юм гү, али үгы мэдэхын аргагүй». Тиимэhээ Бодхидхармын посоohон түүдэбшэ хизаар, захагүй юм. Энэнь тухай эгээл мунөө сэхэ хэлэхэр.

Үнгэрhэн 1500 гаран жэл соо оршолон дэлхэй горитойгоор хүбилаа. Гэбшье чань-буддизм үнөөхия зангаараа үлэнхэй. Байтагай XX зуун жэлдэ Баруун зүг руу нэбтэрэн орожо, тад ондоо соёлой оршон соо hуурияа олоо. Чань — буддизмда шүтэдэг 10 миллион зоной 9 миллионнинь Япондо ажаhуудаг байха юм.

Бодхидхарма хадаа Будда шэнги кшатриануудай (сэрэгшэдэй) угай байhан юм. Тэрэнэй түрэлхидынь тайжанууд байгаа гээд мэдээнэ. Бүри залуу ябахадаа, Энэдхэгэй сэрэгэйхидэй онцhон шадабари нарилаар шудалhан байха юм. Тиихэдээ энэ шадабариие хэрэглэлгын ехэ баяр дүй дуршэлтэй байhан гээд багсаамжалагдадаг.

Тэрэ юундэ засагhаа, бодото эрэ хүнэй харгы замhаа арсаhан байгааб? Мунөө юрэл таамагшалхаhаа ондоо юумые үгы. Магад принц Сиддхартхиин түүхэ дабтагдаhан байжа болоно гү? Тиигээд лэ залуу лама болоод, Бодхидхарма hургаалаа бүридүүлжэ эхилээ ха гү? Үлдоо Энэдхэгтэ байхадаа, тэрэ бурхан багшада шүтэлгын замаар ехэ юумэ хэhэн, бодото багша болоhон байна бшуу.

Энэдхэгhээ, гараад, Бодхидхарма манай эорын урда тэхи 5—6 зуун жэлнүүдэй үедэ Хитад ерэhэн байгаа хаш. 520-дохи он байгаа ха гэжэ багсаамжалхаар. Ондоо ные болзор нарилгэдэг. Жэнэлхэдэ, 480-дахи, мүн 526-дахи онуud дурдагдадаг байха юм. Зүгоор 520-дохи он ходо нэрэлэгдэдэг хадань, энэ зүб хаш гэнэбди. Хитад газар дээрэ ерэхэдээ, Бодхидхарма жара наhатай болоод ябаа.

Тэрэ дээдэ гарай багша hэн. Буддизмын тон шухала hургаад болохо «Ланка-ватара-сутре» гэж, номдо тэрэнэй ном үндэhэлдэг болэй. Махамати гэжэ hургашатаа Буддын хоёрэлдоон болохо энэ ном махаянын виджнявада hургуулиин судар юм. Тиигэжэ хүнэй дотоодоhоо сэбэр болохо, гэгээрхэ ябадал хангаха тухай энэ ном соо хэлэгдэнэ.

Бодхидхарма хадаа богони болзор соо Хитад хэлэ шудалаад, санскрит хэлэнhээ бурханай олон номуудые оршуулаа. Нигэжэ Хитад ерэhэн гол зорилгоёо, чань-буддизм тарааха нангин хэрэгээ Бодхидхарма амжалтатайгаар бэелүүлээ.

Энэнь гайхалтай юм. Юуб гэхэдэ, 5—6 зуун жэлнүүдтэ ажаhууhан хитадуудта Энэдхэгhээ эхитэй гээд мэдээгдэhэн дьяна hургуули гээд алдаршаhан буддын hургаал дутэ байhан юм. «Дхьяна» гэжэ үгын синоним болохо «чань» гэжэ үгэ Бодхидхармын бии болгоhоон номолой нэрэ болоо бшуу.

Энэ hургаалай ёhоор шүтэгшэд хирэ болоод лэ бодото ажабайдалhаа холодожо, оорөө оорыгөө сэбэрлэхэ ёhотой байгаа. Дхьянын hургаал анхан номногшод соohоо Дао-ань (312—385 онуud), Хуэй-юань (334—417 онуud) нангаяа мэдээжэ байhан юм. Эдэнэр Дхьянын сутрануудые хитад хэлэн дээрэ эдэбхитэйгээр оршуулжа, тус hургаал тараажа байгаа. Тиимэhээ 200 жэл урда тараажа эхилhэн hургаал тараахаяа ерээ гээд Бодхидхарма тухай хэлэхэдэнь, гайхалтай байха юм.

ИМПЕРАТОРТАЙ УУЛЗАЛГА

Лян угай император У-ди (502—549 онуud) буддын шажанда айхабтараар этигэдэг, шүтэдэг байhан юм. Тэрэнэй үедэ Хитадай урда зүүгэ буддизм гүрэнэй шажан шэнги болгогдоод байгаа. Харин даосизм хадаа буддизмда эсэргүү гол шажан байhан юм.

У-ди хадаа үнэхөөрөө шүтэдэг байгаа. Тэрэнэй наhа бараhан хойно хэдэн үүн жэл болоод, Конфуцийн тала баримталагшад энэ императорые үлүү гарамаар буддизмда шүтэжэ, ходо бэлэ бариhаар гэхэ юм гү, али туража үхэhэн юм гээд хэлдэг бэлэй. Хитадта Энэдхэгhээ мэдээжэ номолшобагша ерээ гээд дуулахадаа, Бодхидхармые ордондоо урижа, У-ди уулзаа hэн.

Уулзалгань гайхалтай богони байшаба. Түрүүн У-ди оорынгөө хэhэн хэрэгүүд тухай богонихоноор хөөрэжэ үгэбэ. Тиигээд нимэ ехэ хүнhөө адис, үргэл абахаб гэжэ үнэн зүрхэнhөө тоолон, дасангуудые, hүмэнүүдые, субаргануудые, дугангуудые барихадаа, буянгаа арьбадхаа гүб гээд Бодхидхармаhаа асуугаа юм ха.

Бодхидхармын хариу гэгээн сагаан үдэр замбиhаа бууhан залин мэтэ байгаа. Тэрэ «Үгы!»—гээ бшуу. У-ди гайхаhандаа тээлмэрдэшоод hуугаа hэн гэхэ. Энэ хүнэй хариу урдань дуулаhан юумэнhээнь тад ондоо байба бшуу.

«Тиигэбэл hургаалайшни гол ёhо гурим юун болоноб?» —гээд император hураба ха. «Hургаалнай хии хоohон юм. Тэрэнэй соомнай ямаршье hайн юумэн үгы», — гэжэ Бодхидхарма эриэндэнь хариусаба. «Тиигээ hаа манай урда байhан, хүн хэн гээшэбши?»—гээд У-ди дахинаа асууба. «Мэдэнэгүйб»,—гээд хариу дуулдашаба. Энэгээр уулзалгань түгэсөө hэн.

АГЫ НҮХЭН СОО

Императорай ордонhоо гараад, Бодхидхарма Сунншань уулануудтахи (мүнөө Хитадай Хэнань провинциин газар дээрэ оршодог) Шаолин хадада оршодог агы нүхэн соо удаадахи 9 жэл соohо хүдэлэнгүй мүргэл хэжэ hууhан юм гэжэ бэшэгдэдэг. Нигээд агы нүхэнэй хана руу хараад hуужал hуухадаа, Бодхидхармын дотоодын байдал онсо ондоо болжо, ойлгосонуудтала, тодорхой бодолнуудтана тэрэ хахасажа. ехэ үндэртэ хүрөө гээд олон шэнжэлэгшэд, тэрэ тоодо Д. Т. Судзухи (1870—1966 онуud) тоолодог юм.

Саашань хэлэхэдэ, нигэжэ хүдэлэнгүй hуу hууhаар байтарнь, Бодхидхармын хүлнүүд hуларжа, тэрэ ябажа шадахана болишоо юм ха. Тэрэ үнтахагүй гэжэ ехээр оролдодог hэн. Теэд хүн хадаа нэгэтэ үнташахалаараа, hүүлдэнь hэрихэдээ айхабтараар сухалдажа, зубхинуудаа отолжо хажаархёо hэн. Тэдээнhээнь сайн hөөгүүд ургажа, тэдэнэй набшаhануудые бусалгажа, унда шанадаг болоhон юм. Үнэхөөрөөшье, сай шанажа уулган буддын шажантанай дасангуудта эгээл түрүүн шанагдадаг болоод, hүүлдэнь Хитадта национальна ундан болоо бэлэй.

Тиимэhээ Бодхидхармын зураг харахадаа, сэдьхэл зүрхэн соогоо үндэр дэбжэлтэ туйлахын тулада юушье хэхэ хүн гээд hанахат. Юуб гэхэдэ, хүнэй бэе маhаа дээрэ бэшэ юм гээд энэ үндэр наhатан тоолодог байгаа. У-ди императортай уулзаhанайнгаа hүүлдэ Бодхидхарма ехэ hонёор оорыгөө абажа ябаа. Олон зонине тойруулан табижа, номнод, заабариие хээгүй, харин оорыгөө hайн дураараа агы нүхэн соо хаагаад, аяар 9 жэл соо зондо харагдангүй шахуу hуугаа ха юм.

Бодхидхарма үгөөрөө бэшэ, харин оорыгөө жэшээгээр хитадуудта ойлгуулха гэhэн юумэсэ ойлгуулха гэжэ оролдоо. Тиигэжэ тэдэнэй урда айхабтар бата, найдамтай, залан шууд, хатуу хүн гээд хитадууд гансата бэшэшье hаа, ойлгоhо абаа. Тиимэhээ Бодхидхарма удаахан хүлеэбэ бшуу.

Юhэн жэл болоод, Баруун зүгhоо ерэhэн айлшаниие ойлгохо эрмэлзэлтэй, нюусынь тааха хүсэлтэй эндэхи нютагай хүн бии болобо. Тэрэ хадаа хитад санаартан Хуэй-кэ (тэрэ 108 жэл соо ажаhуугаа. 487—595 онуud) байгаа. Энэ хүн чань-буддизмын хөөрдохи номолшон болоhон юм.

Хуэй-кэ бүтээлдэ hууhан харахадаа, одоо гайхахын сэхээр гайхажа, шаби болгыт гээд тэрэнние хэдэн дахин гүйбашье, тэрээн бүхэндэ үлдүүлдэг hэн. Тиихэдэнь Хуэй-кэ агы нүхэнэй урда саhаар хуу хушагдатараа hуугаад, үбгэнэй тоохогүйдэнь, зүүн гараа таhа отолоод, чань-буддизмын замаар дабшахаар бэлэнби гэжэ Бодхидхармада харуулан, тэрээндэ барюулаа бэлэй. Шабинарые нимэ аргаар абалга чань-буддизмда hүүлдэнь заншалта болоо.

Бодхидхарма Хуэй-кэгэй шаби болохоор бэлэн болоhоние ойлгоод, тэрээнhээ hураба ха: «Шамда юун хэрэгтэйб?» «Сэдьхэл соомни ходо хүлгөөтэй. Тэрэние болюулыт даа». «Болюулхала hанаа hаа, тэрэ сэдьхэлээ гаргаад, намда үгэ!». «Теэд сэдьхэлээ бэдэрээд, олоногүйлби». «Зай, тэрэниишье амаруулба ха юмбиб»,—гээд Бодхидхарма энеэбхилээ hэн ха.

Нихэдэнь лэ Бодхидхармын хэрэг халан абаха Хуэй-кэ гэгээн hургаалаар дамжажа, hуралсал гаража, ута замаа эхилhэн байха юм.

ҺҮРГААЛ

Медитаци (бүтээлдэ hуужа байхадаа) хэхэ арга, теоретическэ хэдэн hургаалнуудые Бодхидхарма Энэдхэгhээ асараа. Тиихэдээ хүдэлэнгүй hуугаад, медитаци хэхэ гээшэ Энэдхэгэй дхьяные сэхэ дабтаhан бэшэ юм. Бурханда хандалгын ута удаан, гоё ёно заншалые бурууша-жа, хүнэй гансаараа бурханда хандаха чаньска hургуули эгээл ехээр энэ орондо таараихай гээд тодорно. Түрүүшын гурбан ёно конфуцианьска парадигмануудта харшаар шэглүүлэгдэhэн байгаа ёhотой.

Юуб гэхэдэ, эрдэм мэдэсэтэй, үзэг бэшэг hайнаар мэдэхэ, ном судар hайнаар уншадаг, тон hайнаар ойлгодог хүн лэ бодото хүн болоно гэжэ Конфуци заадаг hааб даа. Тэрэл зуура үзэгүүдтэ, тэмдэгүүдтэ дүүрэнээр этигэдэгүй, үнэн зүбые гансал бэшэлгээр дамжуулжа болохо гэжэ буруушаадаг даоизм гэжэ шэглэл бии. Тиимэhээ тэрэ Бодхидхармада туhа болоhон байгаа хаш даа.

ДАСАНДА

Бодхидхарма агы нүхэеэ орхижо, олон зон соо хүдэлхэ гэжэ шиидэб. Нимэ ябадал гарга гээд Хуэй-кэ үбгэндэ хэлэhэн байгаа ха гээд багсаамжалхаар. Юуб гэхэдэ, тэрэ агы нүхэнhөө холо бэшэ Шаолинь гэжэ буддын шажанай дасан бии, тэндэ байhан зон чань hургаалда орохоор гэжэ Хуэй-кэ тоолодог байгаа бшуу. Тиигэжэ Бодхидхарма эндэ ерэжэ, саашадаа ажаhууха гээд шиидэhэн байха юм.

Эгээл эндэ Бодхидхармын залуудаа hураhан дайшалхы Энэдхэг hургаал-шадабаринь (важдрамушти hургуули) угаа хэрэгтэй болобо. Юуб гэжэдэ, ой модоор бүрхөөгдэhэн Шаолиньда дээрмэшэд, алууршад добтолдог, буу зэбсэгтэй санаартание тоноодог, алалаг байгаа бшуу.

Тиимэhээ Бодхидхарма санаартание тэрэ шадабари даа hургажа, богони сагай үнгэрhэн хойноhь дээрмэшэд, алууршад дутэ, наада үгы болоо, санаартанай бэе махабад hайжараа. Харин Бодхидхарма Шаолинь дасанда шэрэтэ байха зуураа худэрэрэ бодоhон, ябадаг болоhон байгаа.

НОСООhОН ТҮҮДЭБШЭНЬ

Саашадаа Бодхидхарма юуб хэзэ, хаана наhа барааб, энэ ушар хэзээ болооб гээд асуугаа hаатнай, хүндэтэ уншагшад, тодо хариу үгэжэ шадахагүй байнабди. Гэбшье тэрэнэй носоohон hургаалайнь түүдэбшэ ялагараа носоо. Энэнь тэрэнэй гол зорилгонь байгаа.

Тэрэ олон шабинарые hургааб гэжэ тоолоходоо, Энэдхэгээ бусаа. Тиихэдээ тэндэ хүрөө гү, али үгы гээд мэдэгдэнэгүй гээд табан зуун жэл бодоhон хойно намтарынь бэшэгшэд онсолhон байдаг. Тиимэhээ hонин намтартай хүн байна: тэрэнь нигээд харахада, эхишье, hүүлшьегүй мэтэ бшуу.

Теэд ондоо гол юумэн бии: тэрэнэй hургаалынь, хүн нэрээ, удхаяа үндэр дээрэ үргэжэ, нүгэлhөө, муу муухайhаа, хилэнсэгhээ холодолгын жэшээ зуун жэлнүүдэй гүн соohоо тэрэлтэhээр, зоной зүрхэ сэдьхэл, ухаан бодол гэгээрүүлэн арюудахаар ха юм.

Ю. ЗАНОНЧКОВСКИЙ.
(«Уральский следопыт» журналhаа абтаба).
(Ц. БАЛДАНОВ оршуулба.)

ЭХИН ШАТАДАНЬ ЭЛИРҮҮЛХЭ

1959 ондо республиканска больницада эндокринологийн бинедэй нэгдэжэ, терапевтическэ таhаргань 20 ороhоноой, эсвэл Буриад Республикада эндокринологийн гатые медицинын эрдэмэй кандидат, Буриад Республикин габьяата врач Софья Степановна Принцесва табла ан.

1967 ондо эндокринологийн диспансер нэгдэжэ, тэрэ Буриад орон соогоо эмшэлэхэ-hэргылэлгын бүхэ эмхидхэй-методическа тубынь болоhон байна. Мүнөө диспансерэй стационар 80 оротой, тэрэ тоодо, терапевтическэ — 30, хирургийн — 40. Зүбшөөл үгдэг поликлиникэдэ терапевт, педиатр, гинеколог, хирург-эндокринолог үбшэнтэдые үзэнэ.

Эндокринологийн тубта мүнөө 47 хүн худалдаа. Тэдэнэй дунда 11 врач, эмшэлгын дунда мэргэжэлтэй 19 хүн, эмхэмриэлэгшэд, эхин шатын 17 худалдаанай бии. Үгэй зетей тус коллективтэ заримдаа худалдаанай-дынь табаай бии болоhон туруушын үдэрhөө ажаллана. Тиигээд ондоо тэрэнние болоулыт даа». «Болюулхала hанаа hаа, тэрэ сэдьхэлээ гаргаад, намда үгэ!». «Теэд сэдьхэлээ бэдэрээд, олоногүйлби». «Зай, тэрэниишье амаруулба ха юмбиб»,—гээд Бодхидхарма энеэбхилээ hэн ха.

Нихэдэнь лэ Бодхидхармын хэрэг халан абаха Хуэй-кэ гэгээн hургаалаар дамжажа, hуралсал гаража, ута замаа эхилhэн байха юм.

ҺҮРГААЛ

Медитаци (бүтээлдэ hуужа байхадаа) хэхэ арга, теоретическэ хэдэн hургаалнуудые Бодхидхарма Энэдхэгhээ асараа. Тиихэдээ хүдэлэнгүй hуугаад, медитаци хэхэ гээшэ Энэдхэгэй дхьяные сэхэ дабтаhан бэшэ юм. Бурханда хандалгын ута удаан, гоё ёно заншалые бурууша-

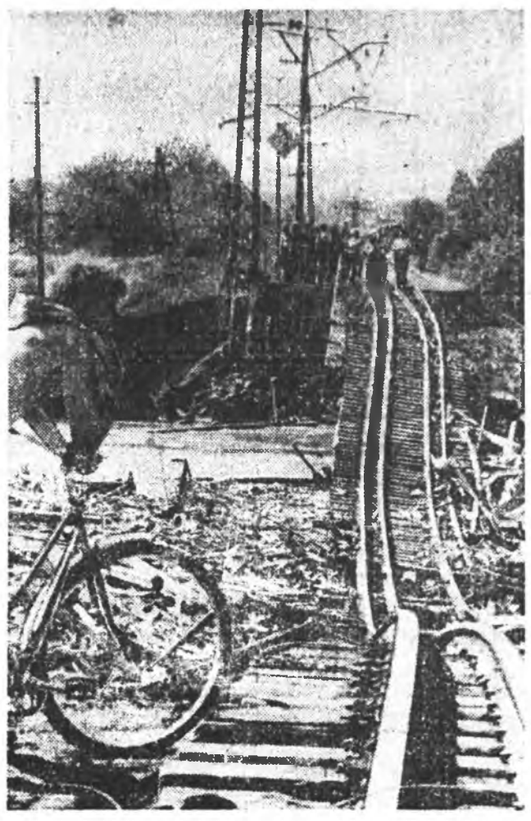

ЕКАТЕРИНБУРГ. Областийн Хойто Урааллай районнууд үерhөө ехээр хохидобо. Промышленна предприятинууд, хүн зоной гэр байра, хүүрэнүүд, зайн гал дамжуулдаг түхеэрэлгэнүүд ехээр hандарагдаба. Мүнөө энэ hайбарилгын хүдэлмэрэй түлэг ябуулагдана.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: hандаралда ороhон түмэр замай хүүрэгын дэргэдэ

ИТАР — ТАСС-ай фотохроника

ҮЛЗЫТЫН ОБОО ТАХИГДАА

Жэнхэни hайхан Буриад ороондомнай зүлгы дулаахан зунай саг ерэжэ, хүхын дуунай баяраан таhархаяа дуулаа. Гэбэшье хуурай, эгээ хубилдаг уларилтай нютагуудаарнай хүра борооhоо таhалдажа, тала газарай нотоон үүүрhээ шарлажа, хэр үгаа хоhы, малайнгаа шэмээр хоолойгоо тэжээжэ байдаг. Хорин буриадуудай обоо мунханаа тахижа, таншажа, hайнаралдаг сагынь баhал ерэб.

Мүнөө сагайнгаа эрхэ байдалда таараадуулан, зонойнгоо тайлга, тахилгаа хэрэглэгдэнэ. Байгаалие бүзарлалгаhаа, hүүдэй доройтолтоhоо уламжалан, hүүлэй жэлнүүдэ нужуурай булшархайн үбшэн дэлгэржэ байнхай.

Врачнуудэндокринологууд жэл бүрэй республикын районуудта гаража 20 гаран мяниган хүнүүдые хаража үзэнэ. Академическэ зоб hэргылхэ, саахарай диабет эхин шатадань эмнүүлхэ ябадал hайжаруулхын тула худоогүүр лекциинүүдые уншана, хөөрэлдөө хэнэ.

Т. ЦЫДЫПОВА.
эндокринологийн түбые даатша.

ИТАР-ТАСС: түби дэлхэй мүнөөдэр

БОННЫ.

ФРГ-гэй канцлер Гельмут Коль Россий Президент Борис Ельцинтэй июлиин 10-да Байгал мүрэн дээрэ уулзаха гээд ФРГ-гэй правительствын албата түлөөлэгшэ Дитер Фогель мэдээсэнэ. Б. Ельцинэй урилгаар Боннай кабинедые толгойлогшо Токиohоо бусаха үедөө Баруун Сибирьтэ тогтохо юм.

ЛОНДОН.

Англида ажаhуудаг ород поэзидэ дуратайшуул Александр Сергеевич Пушкинай шүдэгүүдэй гүнзэгы удхые бодото дээрэнь сэгнэхэ арга-тай болохо.

Агуусхэ поздэй бүрин суглуулбари Великобританида англи хэлэн дээрэ хэблэгдэн гарахаар бэлдэгдэнэ. А. Пушкинай түрэhөөр 200 жэлэй ойе тэмдэглэхэ 1999 ондо тэрэ хэблэлhээ гараха гээд хараалагдана.

ТОКИО.

Японой нинслэл хотодо июлиин 10-да Россий Федерацийн Президент Борис Ельцин болон Америкын захиргаанай толгойлогшо Билл Клинтон гэгшэд хоёр талын хөөрэлдөө үнгэргэхэ юм. Бүрүүнай промышленна талаар хүгжэнги 7 гүрэнэй хүтэлбэрилэгшэдэй уулзалга урда ударынь түгэсэхэ байна.

Хоёр гүрэнэй толгойлогшонор зэр зэбсэгүүдые тараалгые хиналтын, Азийн—Номгон далайн нютагуудай аюулгүйе сахилгын асуудалнуудые зүбшэхэ юм.

Борис Ельцинэй болон Билл Клинтонэй уулзалга үнгэргэхэ газар үшөө тодорхойлогдоогүй. Токиогой нэгэ гостиницада гү, Россий гү, али Америкын посольствонуудай газарта хөөрэлдөөнүүдынь эмхидхэгдэнэ.

ИТАР—ТАСС.

УГАЙНГАА БАЯЛИГУУДЫЕ АРЬБАДХАХА

СУРХАРБААН — бүрэд арадай хэр угай заншалта һайндэр, зунай найр наадан мүн. Элдин һайхан зунай сагта хүн зон зүлгэ ногоон дээрэ гаражa, эрын гурбан наада эмхидхэн, хүсэ шадалаа туршалсадаг, һур харбажа, херхо мэргэнэ үзэлсэдэг, мори урилдаанда агта хүлэгэйнгөө хурдание элирүүлдэг байһан юм. Энэ жилдэ зунай найр наадан Бүрэад Республикын байгуулагдаһаар 70 жилэй ойн һайндэртэ зорюулагдаба. Сурхарбаанай ООН-ой ЮНЕСКО-гэй шиидхэбэреэр тэмдэглэгдэхэеэ байһан бүхы дэлхэйн арадуудай һайндэр болохо «Гэсэрэй» ойн баярай һүлдэ туг доро үнгэрөө.

Бүряад ороной ажалшадай заншалта найр наадан үнгэргэшэ амаралтын үдэр Дэ-дэ-Онгостойдохи республиканска ипподром дээрэ болобо. Бүхы аймагуудаар тэрээндэ тон эдэбхитэй бэлэдхэл хэгдээ һэн. Гэсэрэй наадануud аглаг һайхан Ага нютагта үнгэргэгдэбэ. Урда жилынь эдэ наадануудай болоһон сэнхир нуурнуудай орон гэжэ алдаршаһан Ярууһаһаа Гэсэрэй туг үдэшэгдэжэ, хэбэд номхон Хэжэнгэ, үргэн үүжам Бада нютагуудаар, саашдаа Читын областийн дүбихор дээгүүр үнгэрэн гаража, Хилинд хүрэһаа Адуун шулуун хүртэл хабтай. Агаг үргэн талда Гэсэрэй наадануud баяр жаргалтайгаар эмхидхэгдэбэ. Энэ инмэнэ Сурхарбаанай гүүсхэлэй наадана һайндахые, харахые хэн хүсэжэ даа!

Республикинска наадаһан һайндэрэйхээр гурбадахи хэй. Түбэй трибунын сэхэ урдань гоё һайхан тайзан түхеэрэгдэнхэй. Тэрэнэй ара талаар Бүряад ороной 21 аймагай майхангуud татаатай. Эдэнэй тэг дунда мантан томо панно дээрэ «Сурхарбаан-93». «Бүряад Республикын 70 жилэй ой» гэжэ аржыса бэшэгтэй. Трибунануудай урдуур Гэсэрэй юһэн туг далбана. Майхангуудай хажууда хүһан модон сэргэнүүд зоогдонхой. Эдэ бүгэдэ бүряад арадай ёһо заншалай, угай наадануудай, али бүхы мурысөөнүүдэй һэргээгдэжэ байһые гэршэлнэ. Бүряад орондо ажаһуудаг арадуудай хани барисаанай бата бэхи байһые харуулна.

Энэ үдэр бороотой байба. Тингээшье һаань, эртэ үглөөнөө хойшо хүнгэн машинануud, автобусуud Дэ-дэ-Онгостой өөдэ шуумайлдажа, хүн зон һаала олоороо сугларһан байха юм. Мүнөөнэй хатуу шэрүүн саг, бороо хүрашье һайндэртэ нүлөөлжэ биираагүй.

ҮГЛӨӨНЭЙ 11 саг. Фанфарануud хаһинаа. Эхэ-б үнгэтэй ракетнүүд нэрнэ. Һур жабхалантай хүгжэм эдэлнэ. Барабануудай хүнхинөөн доро бөө гаража, һайндэрэй түүдэг табиад, оршон тойронхи газарые арюудхаяа, хадын эзэдтэ үргэл хэнэ.

Россин Федерацийн табьяата артист Майдари Жанхандаев һайндэрэй ураи һайхан гэһэн үгэнүүд холо саагуур эзэдэлнэ.

Сайн сагай мянган бурхэд—
Сайшаагша Отошо бурхан,
Абарагша Арьяа Баала,
Соёрхогшо Зонховс,
Соёлдоо абагад сулар ном,
Ногоон, Сагаан Дара эхэнүүдэй,
Шарын шүтэсэн Абида бурхан,
Аюулые сарагша Аюуша бурхан,
Аюулые дарагша Базарсада,
Улаан шарайта Махагала,
Уран эрдэмтэ Манзушэри,
Хүн бүхэнэй сэдьхэлэй Хилэнсэгыень арилгыт!
Амитан бүхэнэй сэдьхэлдэ Нигүүлэсхэл түрүүлыт!

—гэһэн хандалга үгэнүүд сонсогдоно.

Фанфарануud дахинаа эдэлнэ, ракетэнүүд элдэб үнгын галаар сасарна, баярай аялга, хүгжэм наадана. Агта хүлэгүүдые унаһан Гэсэр богдо (Россин табьяата артист Вячеслав Бальжинимаев) гушан гурбан баатарнуудтаа хамта нара зүб гэрьеч, ипподромой харгы дээрэ гаража ирэнэ. Бабжа Барас баатар Бальжан хатан хоёр хадаг болон сагаан эдеэнэй дэжэгэр Гэсэрые угтана.

Гэсэр богдо баатар 1993 оной Сурхарбаанные нэгдэбэ. Улаан-Удэ хотын захиргаанай гулваа В. К. Куклинов зунай найрта сугларагшадта хандажа, үгэ хэлэбэ:

Хүндэтэ нютагаархид, айлшад!

Бүгэдэ арадай һайндэрые нэгэлгын баяр ёһолол ходоо онсо шэнжэтэй, зүрхэ сэдьхэл хүдэлгэмэ бандаг гэжэ. Байгша оной Сурхарбаан бүришье гайхамшаг ло. Ушарынь гэхэдэ, мүнөө Бүряад Республикынь байгуулагдажа, үрэн түрэтэй болоһоор 70 жилэй ой тэмдэглэгдэжэ байна.

Ойн баярай һайндэрөө тэмдэглэхэдээ, гэдэргээ эрьеи хаража, түйлаһан үрэ дүгүүдээ согсолдог, ерэдүйдэ түсэбуудаа харааллаг гаргажа бди. 1923 ондо үрэн түрэтэй болоһоноо хойшо республикамнай экономическа, социально-соёлой талаар хүрдань түргэнөөр хүгжөө. Урдань уезд гэжэ байһан Дэдэ-Удэ Россин зүүн хубидахи промышленна ба зажиргаанай томо ехэ түб болоо. Мүнөө хүнэр хүндэ сагай тохёолдожо байгаашье һаань, манай хотодо шинэ һургуулинуud, хүүгэдэй саадуud, поликлиникэнүud, социально-соёлой бүсад объектнүud бодхоогдоно, бэлэрьи гэрнүud баригдана, болбосон түхэлтэй болгогдоно. «Бүряад орон» гэжэ шинэ гостиница һаяхан ашаглалгада оруулагдаа.

Зүгөөр гол шухала юумнинь юуб гэбэл, мүнөө бидэ өөрсэ янзатай, өөрын шэнжэ шанартай үндэһэн соёлоо һэргээн хүгжөөжэ байнабди. Манай зохёохы коллективүүдэй түйлалтануud энэнние толо хүрсаар гэршэлнэ. Сурхарбаанай соёлой программые, спортын мурысөөнүүдые харахадаа, эдэ бүгэдиндэ этигэхэлта. Тэдэ үнэ холын уг гарбалһаа үндэһэтэй. Байгалай саана ажаһуудаг арадуудай өөрөө ухаан бодолһоо, ханн нүхэсэлнөө эхигэй.

Эрын гурбан наада эрхилдэг гаһар хүсэтэй, бэлигтэй бэрхэ, мэргэжэл шадабаритай, шандааһа шангатай, хёрхо мэргэн спортсменүud манайда олон юм. Эдэнэй алдар соло, аша габьяа омогорхол туруулнэ.

Россин өлдэб заха булангуудһаа, Москва болон Санкт-Петербургһаа, Украинаһаа, Монголһоо, Хитэдһаа хүндэтэ айлшадай һайндэртөмнэй ерэһэндэнь, урмашан баярлажа баяжабди. Нимэ олон хани нүхэдтэй байһандаа зүрхэ сэдьхэлнай баярлар халина.

Бүряад Республикын Верховно Соведэй, правительствын, арадай депутадуудай Улаан-Удын городской Соведэй, захиргаанай зүгһөө ойн баярай һайндэрөөр нисэлэл хотодо ажалуугшадые, айлшадаа үнөө дахин халуунаар амаршаанаа, ажалдань амжалта, эдэ жаргал, һайн һайханные хүсэнэб, — гэжэ Виктор Казанович үгшигөө түгэсхэлдэ мэдүүлэв.

Спортсменүүдэй парад эхилнэ. Бүряад ороной суута спортсменүud адэнэй манлайда дабшана. Спортын ветерануud, тренернүud, мэргэжэлтэд жагсаалда омог дорюунаар алхалалдана. Эдэнэй оролдолго хэшэдэлэр, харгалзалга харуулаар, сэдьхэлэй ульһаар жэнүүлэн, бадитэй бэрхэ спортсменүud урган гарана бшуу.

Нигэнэр байтар, Сурхарбаанай спортын программада ородог бүхэ барилдаанар, гиир үргэлгөөн, һур харбалгаар, мори урилдаанаар мурысөөнүud эхилнэбэ даа.

БҮХЭ БАРИЛДААН хадаа Сурхарбаанай гол зүйл болоно. Байгша ондо гаһар хүсэтэй, гоё һайхан арга дүрэтэй, хүндөө гохо дэгээтэй 120 гаран барилдаашад республикынгаа бүхы шахуу аймагуудһаа энэ сугларжа, хаба шадалаа туршаһан, эрхшөөн хүсэ үзэлсэһэн, өөмэйнгөө шалаа гаргалсаһан байха юм.

Эгээл хүнгэн шэгнүүртэ Улаан-Удын ДВРЗ-тэй спортын клубай тренер Цыденжаб Гулгеновтэй ана-мана тулалдаха хүн эндэ сугларһан 36 барилдаашад соо-һоо үлдэбэгүй. Түгэсхэлэй наадында Валерий Абзаев (Усть-Орда) бүхы арга дүрэеэ алсуулбэшье, хөөрдөгөн һуурида гараха баатай болоо. Жаргал Айсуев (Зэдэ) гурбадахи һуури эзэлэ.

Усть-Ордаһаа ерэһэн айлшан Илья Логинов урагшагүйдэһэн нүхэрэйнгөө түлөө харюугаа абажа, 70 килограммай шэгнүүртэ зунай найр нааданай чемпион болобо. Һүүлшын уулзалгада тэрэ Гаврилы Дабаевые (Иволга) бүдэргүүлэв.

82 килограмм. Хэгдэ нэдондо энэ шэгнүүртэ ородоол гурбан хүнэй сугларһан байгаа һаань, харин мүнөө аяар 16 бүхэшүүл хаяа туршаһан байна. Нёлондо шаварһан спортын мастер Соном Цыбикжапов (Иркутск) энэ удаадашье ялажа гарахын тула ехэ хүчэл гаргалгатай байһаа харуулаа. Зүгөөр Бүряадай хүдөө ажахын институтай оюутан Бэлигтэ Монголов (Хурамхаан) Усть-Ордын округой түлөөлэгшэ Андриян Анганов-ые диилэжэ, түрүү һуурида гараба.

Хүндэ шэгнүүртэ арбаад багжагар томо, хүдэр шамбай хүбүүд сугларжа. Гэжэ рэй баатарнуудтал тулалдаһан. Харагшадые баясуулаа. Спортын мастер Александр Монзоев (Усть-Орда) хёрхо нарилдажа барилдажа, онсо шалгарба. Түгэсхэлэй хуулзалгануудта Виталий Дангинов (Мухар-Шэбэр), Игорь Тютрин (Загарай) гэгшэдые сүдэлүүлжэ, ялалта түйлаа.

Сурхарбаанай абарга бүхые тодоруулхын тула хабтар шанга тэмсэл болоо. 16 хүн хабаадаһан байгаа. Бороо хуратай байһаа хламжалаа, хибэс дээрэ баяр, харин газарта мурысөөн үнэргэгдоо. Хөөр округой, республикын аймагуудай бүхэшүүл хабаяа туршаба. Дүхэриг-һоо дүхэриг-тэ һагшагда һагшагдаһаар. Андриян Анганов (Усть Орда), Владимир Табинаев (Иволга), Илья Гармаев (Мухар-Шэбэр), Алдар Гончижапов (Хэжэнгэ) гэгшэд хаяд финалда тулалдажа, Анганов Табинаевые, Гармаев Гончижаповые диилэжэ, түрэсхэлэй наадандэ гараба. Долоон минута сэ үргэлжэлэн шанга тулалдаанда 110 килограмм шэгнүүртэ Илья Гармаев нүгөөдэһоо табиад килограммаар бүлэг хүндэ байжа, Андриян Анганове нэгдараажа, абарга бүхын солодо наамадаяа хүртөо. Маяай суута барилдаашадай хүндэлэлдэ бүхын соло дуулагдаа! Баргажанай аймагай Карл Маркэн нэрэмжэтэ колхозой (түрүүлэгшэнь Б. Р. Очиров) төгтөөһөн морилшан, Хэжэнгэн аймагай «Михайловский» совхозой шан—буха шагшадта олгогдоо!

ГИИР ҮРГЭЛГЭ. Спортын энэ зүйл өрын гурбан наадаһай программада оруулагдаагүйшье һаа, юрэ үнгэргэгдэдэг заншалтай гэжэ. Бороо, хуратай байһан дээрэһээ энэ зүйлөөр мурысөөн шинэ упражнениэр үнгэргэгдоо.

Хүнгэн шэгнүүртэ Улаан-Удын авиационно-гэдэлэй спортын клубай гэшүүд Мунко Дашинимаев, Юрий Колесников гэгшэд ялалта түйлаба. Александр Александров, Леонид Леонов, Михаил Архинчеев гэгшэд удаадахи һуурнуудта гараһан байгаа.

70 килограмм. Эндэ Загарайн аймагай командын түлөөлэгшэ, спортын мастер Владимир Цуркан хөөр нүүдэл хөөр гиирые хоёр гараараа 51 дахин үргэжэ, чемпион болобо.

СССР-эй хөөр дахин чемпион, улаахорондын классай спортын мастер Сергей Леонов энэл упражнениэр 81 очко абажа. Сурхарбаанай абсолютна чемпионой нэрэ солодо хүртэһэн байха юм. Улаан-Удын гарнизонай сэрэгэй алба хаагша Александр Мальковтой суутаа Сергей Леонов октябрь һарада Липецк хотодо үнэргэгдэхэ дэлхэйн түрүү һуури эзэлэхын түлөө мурысөөндэ хабаадаха зорилготойгоор һорилго бэлэдхэд хэжэ байна.

Удаадахи хөөр шэгнүүртэ Михаил Матлага (Загарай), Андрей Ильин (Усть-Орда) гэгшэд ялалта түйлаба. Мурысөөнэй дүнгүүдые согсолходо, Загарайн аймагай гиир үргэгшэд түрүү һуури эзэлбэ.

НААДАНУУДАЙ нэгдэхэ үрдахана Россин Агаарай сэрэгэй хүсэтэ техникэ харуулагдаа. Подполковник Екимовичэй хүтэлбэрилэн МИ түхэлэй бүлэг вертолеттуud энэ харалгые эхилбэ. Түүлэй үед бүтэгдэһэн нимэ түхэлэй вертолеттуud Афганистанай дайнда һайн талаяа харуулһан байна гэжэ мэдэгдэнэ. Удаань полковник Базаровай жолоодоһон СУ-25 түхэлэй самолет харуулагдажа, эндэ сугларагшадай зүрхэ сэдьхэлые сохор эзэлбэ. Нэгдэхи классай детчик, табьяата детчик-турнэгшэ гэһэн хүндэтэ нэрэ эрдэмэ хүртэһэн нютагаймнай хүбүүн өөрынгөө бэлиг шадабарие сугларагшадта харуулжа шадна гэжэ онсолон тооцоолоно.

Удаань МиГ-29 түхэлэй бүлэг истребительнүудэй харалгаар түгэсбэ. Полковник Кутузовай хүтэлбэри доро нидэһэн истребительнүud түхай тобшохоноор хөөрөө хэрэгтэй. Абланһаа түргоор нидэхэ, аргатай 4-дэхи үеын, самолет дэлхэйн олон оронуудта мэдэжэ болоноой юм.

Эн, хүсэтэ истребительдэ тэдхогдобол эзбэгэр агаарта, уһан далай, мүн газар дээрэхи түхеэрэлгэнүудые һандаргажа болоно гэжэ мэдэсгэдэнэ. Манай ороной летчигууд Финляндиде, Швециде, Великобританиде, Малайзиде, Чехословакиде, Испаниде, Германиде болон бусадные үрэнүүдта болоһон улаахорондын харагагнуудта хабаадахалаа, бэлиг шадабариие суурхаһан юм байна.

Энэнэй һүүлдэ урда зүгһөө нисдэжэ, ерэһэн вертолеттуud нагаютистнүud һуриб. Россин болон Бүряад Республикын Гэрэйн түгүүдтэй Азаров Краснов хөөр ипподромой гол өндэрэй урдахана харагагдаһан газартаа буужа, һайндэртэ сугларагшадай зүгһөө алгаа ташалгада хүртэбэ.

СУРХАРБААНАЙ гол тулалдааануудай нэгэн — һур харбалгаар 3 бүлэг мурысоон нэгэн доро эхилбэ. Бүряад зоной хэр угтэй эгээл хүндэтэйдэ тоологдодог мэргэшүүлэй түгэсхэлэй тулалдаанда гарахын тула урда удаа ялаа хотын «Динамо» стадиондо болоһон шанга мурысөөндэ республикын аймагуудай, мачаг хүршэ областнуудай 100 гаран түлөөлэгшэд хабаадаа. Нимэ олон хүнүүдэй хабаадаһаниинь ехэл һаншаалтай. Зүгөөр Сурхарбаанай удэр тэдэнэй ородоол 21 мэргэшүүл 3 бүлэг боложо, хаяа шадалаа элирүүлжэ эхилбэ. Ветерануудай бүлэгтэ республикаа соогоо нилээд мэдээжэ һур харбагшадай нэгэн Сэлэнгын аймагай Кировай нэрэмжэтэ колхозой жолоочин ябаһан, ажалай ветеран 70 наһатай болоонь һаа, гарайнгаа шандааһа, нюдэнэйнгөө мэргые алдагүй Б. Бальчинов. Зэдэһээ 72 наһатай Б. Дондонов. Агаһаа ажалай ветеран Дансаранов, орон соогоо алдаршаһан, Бүряадайнгаа нэрь солые дэлхэйн олон гуранхэ хүндэтэ нэрэ эрдэмтэй Галина Очировна Архипова, Россин таба дахин чемпион, Бүряадта һур харбалгые эрэшэмтэйгээр дэлгэрүүлэгшэдэй нэгэн, бэрхэ тренер Даша-Нима Раднаевич Эрдынеев болон бусад ороно.

Үглөөнһөө эхилэгдэ шэмэрэн ороһон бороо һур харбагшадта нилээд бэрхэшээлнүудые ушаруулаа. Илангаа энэ мурысөөндэ хабаадажа байһан үндэр наһатаншуулан номын хүбшэ тусхай һураар хэгдэһэнишье һаа, нэбтэ-нюбто нороһон байжа, тэдэнэй харбаһан годлинуудай дилэнхэнь эрэгэ багатай хаш гэжэ адагламаар байба. Ами бэрхэшээлтэй тушхарихагүй наһатаншуулан эрэ эрдэмүүшэг удэршье, залуудаа залитагаар шидалаа туршаба гэжэ онсолхо шухала.

Шанга тулалдааануудай дүнгүүдөөр СССР-эй, Европын чемпион ябаһан СССР-эй Кубота ордо дахин хүртэһэн Галина Архипова 36 очкотойгоор нэгдэхи һуурида гараба. Харин манай республикын түлөөлэгшэ Даша-Нима Эрдынеев 23 очкотойгоор хоёрдохи, һур харбалгаар спортын мастер алдартай Батажаб Бальчинов 26 очкотойгоор гурбадахи һуурида гараба.

Эрэ-нүүлэн дундаһаа Доржи Банзарсвай нэрэмжэтэ багшанарай институтай спортфагай нэгдэхи курсын сюутан Бальжи-Нима Цыреминов найман мэргэшүүл сооһоо шалгаржа гараа. Бальжи-Нима Цыреминов Захаамин-ай аймагай Үлэгшэнэй дунда һургуулида һуража ябаһаа-даа, тренер Шагдар Хазаевай хүтэлбэри доро һур харбаһын нюусануудтаа танилцажа захалһан байна.

Эхэнэрүүдэй дундаһаа Зүүн Сибириин технологическа институтай оюутан Елена Ефремова 36 очкотойгоор нэгдэхи. Шэтын «Динамо» булгэмэй тренер, улаахорондын классай спортын мастер, ороной бэрхэ харбагшадай нэгэн гэжэ алдаршаһан Надежда Балмацыренова 28 очкотойгоор хоёрдохи, манай республикын «Динамо» булгэмэй тренер Софья Халудорова турбадахи һууринуудта гараһан байна.

Арадай һайндэрэй гол зүйлнүүдтэ һур харбалга, бүхэ барилдаан, мори урилдаан ородог гэшэ. Зүгөөр һур харбагшад мурысоогоо хэдэ дахин таһалдуулха баатай болоо. Шагтагынь юун бэ гэхэдэ, агаарай десантна сэрэгэй бүлэг түлөөлэгшэд үсэгэлдэр республикын нинслэл хотын гол стадион дээрэ харуулһан тэмсэлэй эндэ дахин дабтаха байба бшуу. Десантнагуудай ород арганууд эндэ сугларһан заримашуулда һонирхолтой байжа болоо юм бэзэ. Тэдэ һайндэрэй гол тулалдааг хайша хэрэгээр гэхэ гү, али хэн нэгэн носной заабаряар таһалдуулхань, хайшаа юм?

ҺАЙНДЭРЭЙ мурысөөнүud нэгэ жэгдэ бороо доро үнгэржэ байбашье, хүн зоной тоо балай үсоорнагүй. Удын хойно агта хүлэгүүдэй урилдаае харахаар сагаар эзэнэгэй зогсонод. Мори урилдаае Бүряад Республикын Верховно Соведэй шанда хүртэхын түлөө зэрэшээ морь хүлдэһэн 3 эжиндэ эхилбэ. 1600 метртэ урилдаһан Мухар-Шэбэрэй аймагай Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой Магистр, Водопад, Успех хүлэгүүдэй жолсо барһан А. Бурдуковскийн эзэ-зайгаа 3 минута 31 секундын түрэдэ гаталжа, хүндэтэ шанда хүртэхэ эрхэтэй болобо.

Республикын Министрнүүдэй Соведэй шанда хүртэхын түлөө урилдаанда 7 хатарна табигдаба. Мухар-Шэбэрэй аймагай тарианшалай ажахын Боом нэгдэлэй Э. Будаевай жолоодоһон Резонанс хатарна түрүүлжэ, һайндэртэ сугларагшадай альга ташалгада хүртөо.

Республикын Худоо ажахын министерствын тогтооһон шангай түлөө 8 хатарна хабаадажа, Тагарендэ унаһан Адонис түрүүлэв.

«Засагайние хүрэтэй наадандэ ... шадта «Бүряад тусхай шан ... Энэ мурысөөндэ ... Акулова хөөн сэгнэлтэдэ сугларагшадай ... ташалгаар үлэ...

Байгша оной харбаанда эмнэлгэ эзэлэ ... үнгэргэгдөө. Э... һургаха гэшэ ... хүнгэн хэрэг ... Ушар тинмэхэ ... мори һургааб... рэной саашань ... шиидхэгдодог ... сэдэг. Энэнь ... дэртэ ерэһэн ... хүбүүд энэ хоо... гаргада хабаада... мэдүүлбэ. Эдэ... 3 ... Цыбиков, О. ... Цыленов, В. ... Шамбалов, С. ... Санжиев гэгшэ... бүүд судьятай ... мысөөнэй ... сэбагаайгаа ... хүлээжэ ядаһан ... эхилоо. Мурысө... мэй гуримаар ... шигые хазаар... ипподромой ... минутын турша... ёһотой. Зүгөө... сэлбэн эдэ хү... шиньшье эн... шадабагүй. Х... гүй эмниг мори... гаталха гэшэ... хэгүй хэрэг ... Шанда табигда... телевизор хэ... тор ... бшуу. Эн... ринмые хубилга... хидхэгшэд зо... абаха бэзэ ... һэн.

Эрын гурбан ... Эрхим һайн... Элдин Бүряа... Энэ үдэр н... Бүгэдэ бүря...

Баяр баяс...

Бүхэ бэлиг... Барилдаашад... Мэргэн хүрэ... Зэбэн дуу...

Бэатар мэргэ... Бабжын шан... Булган талда...

Бүряад мори... Бэлигэн хэ... Бэлэг шанда...

Ленинэй ... ... талмайнуу... публицистикэй ... ... болон ... модон гэрнүү... майхануud та... даа наймаанай ... гэргэгдэһэн. ... эмхидхэгдэһэн, ... таһигдаһан ... Республикын ... терство эдэ ... дые согсолходо... гарһан Захаам... нэгдэхи һуури... гэжэ тэдэнэрэ... туулригэй мэ... клуб барюулжа... хэгдэһэн байгаа... лон Загарайн ... ёрдохи, гурбадахи ... нуудта гараба.

Нигэжэ Бүр... ликын гүрэн ... һоор 70 жилэй ... эмхи гуримаа... жабхалантайгаа... дэжэ арадайнг... лигуудые нэрэ... дань улам арг... ха юм.

Б-М. Ж... Д. М... манай т...

ЗУРАГУУД... зон олоороо с... урилдаанда и... даев: бүхэ бар... ёрдохи һуури ...

Анганов бухаа... гиир үргэгшэ С... харбалгаар ... дундаһаа иланг... нова; авиашоу...

С. БАЛДУ...

БУРЯТИЯ
мүнөөдэрэй номерто

«Республика» ойн баярта ерэһэн айлшадтаа баяр баясгалан хүргэжэ, раеваагай тэмдэ... «Торонто, ... даанадые ... Намжиловай ... «Үнэн туха... спубликын Х... Соносхолину...

Редакторай орлогшо С. Д. РИНЧИНОВ.

РЕДАКЦИОННО КОЛЛЕГИ: ЦЫРЕНДОРЖИЕВ Ц. Б (редактор), ДАШЕЕВА Г. Х., ДОНДОГОЛ Ц. Ц., ЖИГЖИТОВ Б. М. Ж. (харюусалгата секретарь), НИМАЕВ П. И. (редакторай орлогшо), ОЧИРОВ С. Д., ТОКТОХОЕВА В. Э.

Эмхидхэн байгуулагшад — Буряад Республикын Верховно Совет, Буряад Республикын Министрнүүдэй Совет, Бүгэдэ буряадуудай үндэһэн соёлой эблэл болон редакцийн ажалша коллектив.

Манай адрес: 670000 Улаан-Удэ Калай ... үлсэ, 23 «Буряад үнэн» газетын редакци

Редакцийн телефонууд: редакторай—2-50-96 приемный — 2-54-54 редакторай орлогшонорой — 2-68-08, 2-62-62, харюусалгата секретарийн—2-50-52, секретариадай—2-66-76 һаһагууд: советүүдэй үндэлмэрийн ба нимгэн эмхидхэнүүдэй —2-55-97 (даагшань), 2-61-35, 2-56-23, социально-экономическа—2-64-36, (даагшань), 2-63-86, 2-67-81, 2-61-35 соёлой ардэмэй болон һургуулинуудай—2-60-21 (даагшань), 2-57-63, 2-67-81 олонхитын үндэлмэрийн ба мэдээсэлэй— 2-51-93 (даагшань), 2-34-05, 2-69-58; оршуулгын—2-60-91; корректорнүүдэй—2-33-61, хэблэлдэ бэлдэгшэдэй — —2-35-95 Манай корреспондентнүүд: Агинскда — 3-42-19, Закаменскда — 30-61, Хоринскдо — 2-31-67, Буряад Республикын Министрнүүдэй Советэй хэблэлэй телефонууд директор—7-49-94, бухгалтери— —2-23-67 шахта — 2-36-62

Газетэ хэблэлэй 2 хуудаһаа хэмжээтэй Индекс 50901 Хэһэг 7500.
Стереотипта туршаагдаһан саг: 19-20.

Буряад Республикын Хэблэлэй ба олондо мэдээсэлгын министерствэдэ 69-дэхи номер тойгоор бүртэлдэ абтанхай
Газетэ республиканска типографидаа хэблэгдэнэ. Директорэйнь телефон 2-40-45

«Су харбаан»

1921 он декабри 21-нээ га...

АШАГ

...дайдамнай, хүбшэ... ...ай хүхэ ногоон хүн... ...хушагдажа, гое һай... ...ай хүрэжэ ерэнысень ...жэ үгэнэ. Ута унжа... ...ндэ хүшэр үбэлжэл... ...үлээр малшадай урда ...харюусалгатай хаһа... ...ерэдэг гээшэ ааб даа. ...бэлшээриин хаһые ...хэрэглэжэ, хямда ...продукци үйлэдбэрил... ...аха гээшэ эгээл му... ...дэ тон харюусалгатай ...эри болоно.

...бэлшээриин үедэ ...айлаар адууһа малаа ...а бэлшээхэдэ, үбэлэй... ...роодоо хүнгэн хэрэг ...аримашуул һанадаг... ...айжа магадгүй. Тин... ...е, тинмэ гэлэй. Зү... ...малшадай өөһэдынь ...эор абажа харахада, ...дто, мал адуулагшад... ...эг ажалынь тэрэл ...үлэхэһээ гадна бури ...алгатай болодог бай... ...ом. Эдэнэр даалгагда... ...үүртөеэ, отараяа аба... ...лын бэлшээридэ гара... ...тэр бүлэһөо холо гур... ...эн һарын туршада ...р, үхэр малаа эдэ... ..., хадын хүйтэн уһаар ...улжа, хүндэ шэгнүүр... ...тохые оролдодог шуу.

ОРГАНДА ҮҺАХАНЬ

...Эрын гурбан ... Эрхим һайн... ...ан-Аха» колхозой ... Элдин Бүряа... ...ошэлтэй хүдэлмэрилэг... Энэ үдэр н... ...мэргэжэлтэдэй, хүтэл... Бүгэдэ бүря... ...гшэдэй нэгэн Шарлай ...мович Будаев үнгэр... Баяр баяс... ...лдэ һайн дураараа... ...ал даажа, Үрьеэлгэ... Бүхэ бэлиг... ...ынгээ үбэлые үболжэ... Барилдаашад... ...аба гээшэ. Мэргэн хүрэ... ...ын мэдээгээр, Шарлай Зэбэн дуу... ...мович Алевтина ба... Бэатар мэргэ... ...гаа Нюрганда зүһа... Бабжын шан... ...шиндэбэ. Эдэнэр үбэ... Булган талда... ...дэ 40-өөд толгой үнеэ... ...мэ хашарагуудые, бу... ...дые харуулһалжа гара... ...йна. Ажалдаа бэрхэ, ...р, зүрхэтэй малшад ...хэ хүйтэн үдэр, нара... ...эдеэ хоолой дутама... ...өөд туршаашье һаа,

ОРОЛДО... ХАРЮ...

...ай ажахыда үхэр мал... ...хэ газар дүтэ нааша... ...ахуу юм. Ехэнхи га... ...ахалагдажа, тариялан... ...донхой.

...энэ зун болоходол, ...малаа ой модон соо... ...нужаг, соорхойнуу... ...ын хабшал сосгуурхэ... ...адуулдагбди. Энэнэ... ...ээ малшад гол түлэ... ...бэлшээринүүдтэ хэ... ...ара байраар байжа, ...адуулха баатай бо...

...ааньь, мүнөө Булаг... ...ликын гүрэн ... ...газарта үнинэй мал... ...һоор 70 жилэй ... О. Ф. Нетёсов хажуу... ...эмхи гуримаа... ...налагша П. С. Емона... ...жабхалантайгаа... ...120 эмэ хашара... ...дэжэ арадайнг... ...адуулна. Эдэнэр жэл... ...лигуудые һэрэ... ...тэндэхи газарайн... ...даань улам арг... ...лшээрние зүбөөр хэ... ...ха юм. ...ө, үхэрнүүдээ һайнаа... ...жа шадаһанай ашаар... ...ийнгээ шэгнүүрые... ...нэмээжэ ерэдэг юм. ...лбал, нёдондо зунай... ...ринн үедэ һайн үрэ... ...туйлаһанайнь түлө... ...урилдаанда ородой правлени тэдэ... ...даев: бүхэ барда 1—1 тугал шан... ...ёрдохи һуури ...эн.

Анганов бухаа... ...ешэлэн малшан Н. В. ...гиир үргэгшэ С... ...ких 102 эрэ хашара... ...харбалгаар ...дундаһаа иланг... ...нова; авиашоу...

С. БАЛДУ...

...ОЖОМ...

Сэлэнгын уулзуу... ...улжэ, Улаан-Удэ хо... ...о түбтэ зохид газарта... ...ог стадион олоной ан... ...татадаг, тэндэ хаана... ...е гүйжэ ерэхэдэ таа... ...тай юм. Ушар тинмэ... ...отымнай олон лэ хүнэ... ...наһаниинь спортыг... ...барилгатай холбоото...

...аань Спортын байша... ...дажа бүришье зохид... ...сменүүдэй мэргэжэ... ...барияа мүлихэ, һорихо... ...боломжонь ехэ болоо... ...Гушаад жэлэй түршад... ...республикын спортыг... ...лтэдэ тэрэ ехэ үүрг... ...байгаа. Гэбэшье мүнө... ...лайчь һураг суу замхан... ...Хаясаанай шахуу болоо... ...энэ байшан спортсме...